

Manuál verejných priestorov

Princípy a štandardy lavičiek

v 1.02

Obsah

4 Úvod

6 Zonácia mesta

8 Schéma

9 Prehľadová tabuľka

10 Všeobecné princípy

14 Štandardy umiestňovania v priestore

24 Dizajn

32 Alternatívy dizajnu sedenia

34 Sedenie so stolmi

36 Sedenie pre jednotlivcov

38 Kotvenie do podkladu

44 Modelové situácie

46 Lavička umiestnená pri komunikácii

54 Lavička umiestnená v zeleni

57 Sedenie so stolom

60 Bibliografia

62 Spracovateľský kolektív

Úvod

Lavičky sú jedným z najvýznamnejších mestotvorných prvkov v každom meste. Verejný priestor patrí všetkým a práve lavičky z neho robia obývací priestor pre verejnosť, dávajú jej možnosť na oddych, trávenie času s blízkymi a na vytváranie si vzťahu k mestu. Popri obývacej funkcii by lavičky tiež mali mať multifunkčný potenciál, napríklad ako fyzický element moderujúci pohyb, alebo ako prvok vytvárajúci podmienky na rôzne aktivity vo verejnom priestore.

Súčasný stav mestského nábytku je poznačený provizórnosťou, nedostatočnou údržbou a nesystémovými riešeniami vo verejnom priestore, ktoré sa odzrkadľujú na často nevyhovujúcich alebo úplne chýbajúcich možnostiach pre sedenie, oddych a trávenie času. Účelom tohto dokumentu je poskytnutie základného podkladu pre hlavné mesto a mestské časti, na základe ktorého bude možné navrhovať, umiestňovať a inštalovať mestské lavičky tak, aby sa maximálne využil ich potenciál a zvýšila sa životnosť. Princípy a štandardy osádzania lavičiek by tiež mali slúžiť ako podklad a návod súkromným aktérom, ktorí majú záujem o tvorbu kvalitných verejných priestorov.

Tento dokument navrhuje, aby sa prioritou pri osádzaní mestského mobiliáru stalo strategické umiestnenie, funkčnosť, odolnosť dizajnu, inkluzívny prístup a kultivácia verejného priestoru. Lavičky by mali vždy reflektovať charakter a potreby svojho prostredia, ako aj priestorové a estetické štandardy svojej príslušnej zóny. V úvode sa preto venujeme rozdeleniu mesta do niekoľkých zón, ktoré popisujú potreby rozdielnych oblastí mesta čo sa týka mobiliáru na sedenie. Princípy a štandardy osádzania lavičiek sa potom skladajú z dvoch častí – zo všeobecných princípov a modelových situácií. Všeobecné princípy sa venujú vzájomnému usporiadaniu prvkov vo verejnom priestore, dizajnu a technickým detailom ukotvenia v podklade. Modelové situácie graficky aj textovo zobrazujú najčastejšie sa vyskytujúce priestorové situácie v meste.

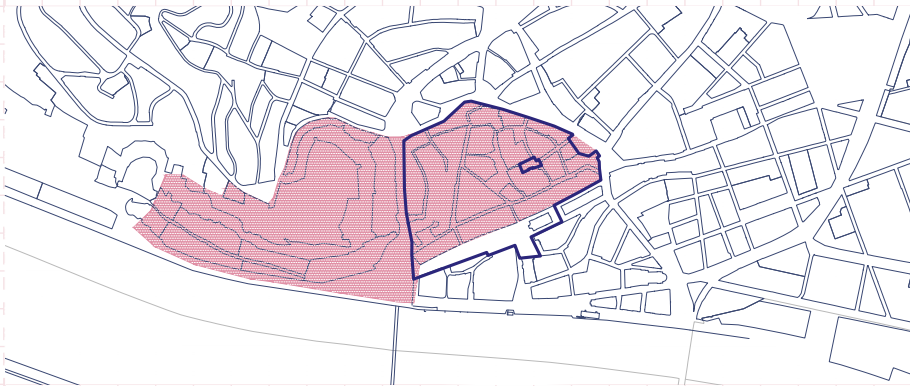
Bratislavská lavička

Bratislave dlhodobo chýbal jednotný dizajn mestského mobiliáru, ktorý by na jednej strane adresoval provizórnosť a nesystémovosť pri osádzaní častokrát nevhodných prvkov uličného nábytku, a na druhej strane napomáhal k tvorbe ucelenej identity verejných priestorov. Riešenie tejto situácie sa našlo v úzkej spolupráci s hlavným mestom Praha, ktoré sa s Bratislavou podelí o dizajn originálneho mobiliáru ako symbolu spolupráce a historického prepojenia našich dvoch hlavných miest. Lavička, ktorá je súčasťou mestského mobiliáru, vychádza z dizajnu historickej československej lavičky, ktorá je funkčná, ergonomická a pohodlná na sedenie. Prijatá ako nový štandard pre mesto, bratislavská lavička je nielen symbolom partnerstva dvoch miest, ale aj symbolom nového prístupu k tvorbe verejných priestorov.

Zonácia mesta

Schéma — celé mesto

Územie je z hľadiska urbanistickej štruktúry a charakteru rozdelené do 3 zón. Zóny sa môžu odlišovať v závislosti od charakteru aj rôznym dizajnom. Zóna A zahŕňa pamiatkovo chránené oblasti v rámci celého mesta. Zóna B zahŕňa územie ostatného mesta. Zóna C zahŕňa územia s prírodným charakterom (s výnimkou mestskej zelene, parkov a nábreží). V území sú vyznačené aj kompozičné osi, ktoré môžu mať odlišný charakter ako ostatné územie v meste.

* grafika v mape je orientačná, bude treba presnejšie definovať rozhrania zón, najmä rozdelenie sídliskových štruktúr podľa obdobia ich vzniku a charakteru

	leģenda	popis mobiliáru
Zóny A /pamiatkové zóny	<div><div></div>A1 – PR (okrem Námestia Nežnej revolúcie, Primaciálneho námestia, areál hradu a Podhradja)</div>	Historizujúci dizajn, liatinová konštrukcia s antracitovou povrchovou úpravou, oceľové podrúčky, drevená výplň sedacej časti a operadla (viac v časti Dizajn).
	<div><div></div>A2 – CMO (okrem Hviezdoslavovho námestia)</div>	Bratislavský mobiliár – moderný dizajn, organické tvary, subtílna liatinová konštrukcia s antracitovou povrchovou úpravou, drevená výplň sedacej časti (viac v časti Dizajn).
	<div><div></div>A3 – Pamiatkové ochranné pásma</div>	
Zóny B /ostatné mesto	<div><div></div>B1 – Kompaktné mesto</div>	Bratislavský mobiliár – moderný dizajn, organické tvary, subtílna liatinová konštrukcia s antracitovou povrchovou úpravou, drevená výplň sedacej časti (viac v časti Dizajn).
	<div><div></div>B2 – Vidiecke štruktúry</div>	
	<div><div></div>B5 – Obč. vybavenosť nadmestského významu</div>	
	<div><div></div>B6 – Dopravná infr.</div>	
	<div><div></div>B8 – Mestská zeleň, parky, nábrežia</div>	
	<div><div></div>B3 – Sídľiskové štruktúry</div>	Moderný dizajn, geometrickejšie prevedenie, mohutnejšia liatinová nosná konštrukcia s pozinkovanou povrchovou úpravou, alternatívna nosná časť z betónu resp. prírodného kameňa (viac v časti Dizajn).
	<div><div></div>B4 – Priemyselné areály</div>	
Zóny C /prírodné prostredie	<div><div></div>C1 – Lesy, lesoparky</div>	Prírodné materiály – drevo, masívnejšie konštrukcie, menej oceľe (viac v časti Dizajn).
	<div><div></div>C2 – Vinice</div>	
	<div><div></div>C3 – Povodia vodných plôch</div>	
Kompozičné osi	<div><div></div></div>	Bratislavský mobiliár – moderný dizajn, organické tvary, subtílna liatinová konštrukcia s antracitovou povrchovou úpravou, drevená výplň sedacej časti (viac v časti Dizajn).

Všeobecné princípy

Pohodlné, funkčné a dostupné miesta na sedenie sú kľúčovou súčasťou kvalitného verejného priestoru. Ich umiestnenie, dizajn a prispôsobenie lokálnemu kontextu majú rozhodujúcu úlohu pri vytváraní prostredia, v ktorom sa obyvatelia mesta cítia príjemne, bezpečne a vítane. Nasledujúce štandardy približujú, ako systematicky umiestňovať a dizajnovať takéto sedenie, ktoré by malo byť rovnako prívetivé pre všetkých užívateľov verejného priestoru.

Z týchto princípov vychádzajú nasledujúce všeobecné štandardy pre umiestňovanie lavičiek vo verejnom priestore:

- Výmenu lavičiek je potrebné riešiť koncepčne tak, aby nenarúšali estetický stav verejného priestoru ani objektov¹.
- Lavičky je potrebné umiestňovať ako dotvárajúce prvky uličného priestoru. Nesmú však narúšať integritu architektonického a historického prostredia ani možnosti jeho vnímania².
- Lavičky by nikdy nemali byť dominantným prvkom verejného priestoru. Jedinou výnimkou sú originálne autorské dizajny, ktoré sú súčasťou dizajnu významného verejného priestranstva.
- Podobne ako iné funkčné prvky mestského mobiliáru, lavičky by mali nahrádzať funkciu zahradzovacích stĺpikov vo verejnom priestore tam, kde to je vhodné a potrebné.
- V rámci jedného verejného priestoru je dôležité používať jednotný mestský mobiliár.
- Mobiliár by sa mal osádzať v dobre osvetlenom priestore s prirodzeným dohľadom. Bezpečnosť by mala byť prioritou pri výbere lokácie pre mobiliár.
- Lavičky by sa mali umiestňovať na miestach zohľadňujúcich klimatický komfort. Príkladom je výber miest v teplých zónach, ktoré majú vyšší počet stromov či slnečné miesta v chladných oblastiach s prevládajúcimi vetrami, napríklad v blízkosti výškových budov³.
- Lavičky by sa pri lineárnom umiestňovaní spolu s inými prvkami verejného priestoru mali osádzať do pásu mobiliáru a zelene (PMZ), ktorý by mal byť v ideálnom prípade povrchovo odlíšený od priechodnej zóny chodníku a bezpečnostného pásu.
- Lavičky pozdĺž spevnených plôch sa nesmú osádzať priamo do plôch trávniku. Je potrebné vytvoriť spevnenú plochu/níku na ich osadenie minimálne v rozsahu pôdorysných rozmerov mobiliáru a manipulačných plôch. Výnimku tvoria lavičky osázané v prírodnom prostredí.

Lavičky je potrebné osádzať v nasledujúcich priestoroch:

- pozdĺž peších ťahov,
- v oblastiach so zvýšenými formami mestskej mobility (napr. pri dopravných uzloch, rušných uliciach, či cyklocestách),
- vo významných priestoroch (napr. na námestiach, pri verejných inštitúciách),
- v oddychových zónach a oblastiach (napr. na nábrežiach, v parkoch, pri občianskej vybavenosti, vo vnútroblokoch a pod.),
- v okolí vizuálne atraktívnych prvkov, akými sú umelecké inštalácie, pamätníky, vodné prvky či zeleň.

01 Lavičky vo verejnom priestore je potrebné umiestňovať s prihliadnutím na klimatický komfort.
Bratislava, Dulovo námestie

02 Osádzanie lavičiek by sa malo realizovať v priestoroch kde sa očakáva vysoká koncentrácia návštevníkov a kde je žiaduce podporiť pobytovú funkciu týchto priestorov. Bratislava, park Pod lipami, Vajnory

03 Lavičky je vhodné umiestňovať pozdĺž peších ťahov, pričom v zeleni je potrebné lavičky osádzať do spevnených ník. Treba však dbať na vytvorenie manipulačného priestoru aspoň pri jednej strane lavičky.
Bratislava, Panorama park, Čulenova ulica

04 Lavička musí byť umiestnená v dostatočnej vzdialenosti od iných prvkov mobiliáru (min. 1,5 m). Bratislava, Dvorskovo nábrežie

05 Lavičky je vhodné umiestňovať do Pásu mobiliáru a zelene, ktorý tvorí rozhranie medzi komunikáciou a voľnou priechodnou šírkou chodníka. Bratislava, Poľná ulica

Štandardy umiestňovania v priestore

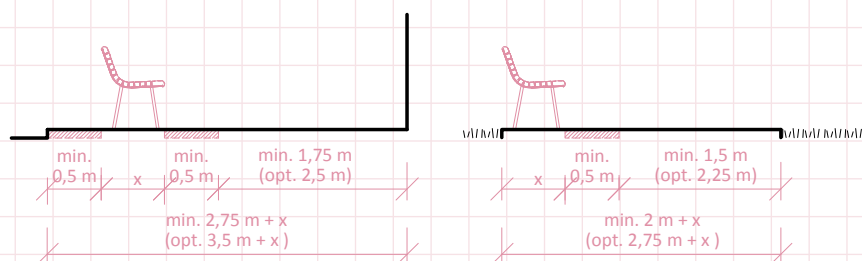
Základné priestorové parametre

Lavičky zužujú priechodnosť chodníkov rovnako ako každý iný prvok vo verejnom priestore. Z tohto dôvodu je dôležité zadať štandardy pre osádzanie lavičiek tak, aby čo najmenej zúžili minimálnu priechodnú šírku chodníka v zmysle STN 73 6110. **Štandardná vzdialenosť akýchkoľvek prvkov mobiliáru od okraja vozovky je pritom 0,50 m.**

V Princípoch a štandardoch uvádzame minimálne a optimálne parametre pre osádzanie lavičiek. **Optimálny parameter je pritom vždy preferovaným,** keďže lepšie zodpovedá ľudskej mierke a zabezpečuje lepšiu plynulosť pešej mobility a užívateľský komfort.

Požadované parametre sa líšia v závislosti od typu rozhrania:

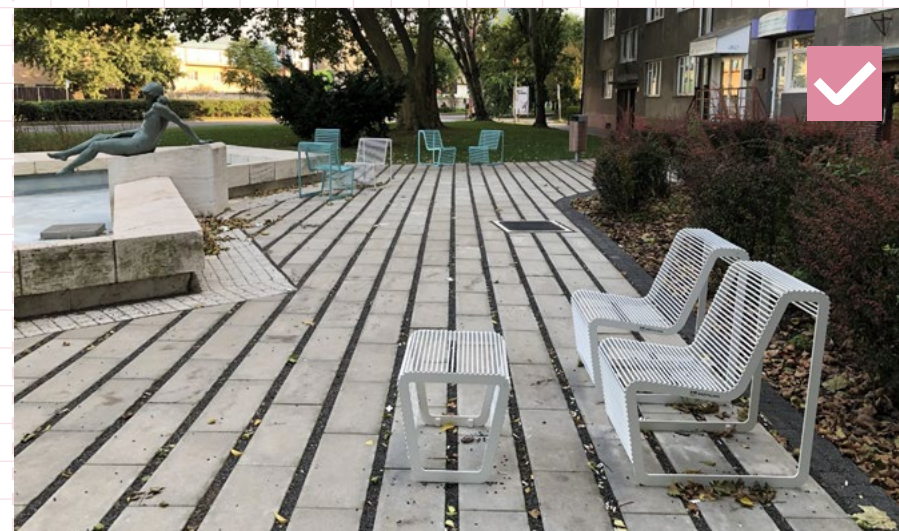
Parametre umiestňovania lavičiek vo vzťahu k rozhraniu s cestou (vľavo) a k zeleni (vpravo).

Pri osádzaní lavičiek na chodníku je okrem priechodnosti potrebné myslieť na priestor pre nohy, ktorý musí byť minimálne 0,50 m.

Ak osádzané na rozhraní s nízkou a strednou zeleňou (t. j. trávnaté a kvetinové porasty, kríky), lavičky môžu byť osadené priamo na rozhraní. Pre osadenie lavičky na chodníku pri cestnej komunikácii je nutné osadiť lavičku vo vzdialenosti aspoň 0,50 m od rozhrania s vozovkou.

Alternatívou pri úzkych chodníkoch môžu byť lavice vsadené do okien, prípadne sklápacie sedadlá, ktoré vyžadujú menej celkového priestoru. Detaily tohto modelu sú rozpracované v *Princípoch a štandardoch exteriérových terás.*

06 Lavičky je potrebné osádzať v dostatočnej vzdialenosti od rozhrania s príslušnou funkciou. Bratislava, Parčík Záhradníčka x Karadžičova

07 Vhodným spôsobom umiestňovania lavičiek je ich integrácia do múrov a oplotení zelených plôch. Bratislava, Továrnska ulica

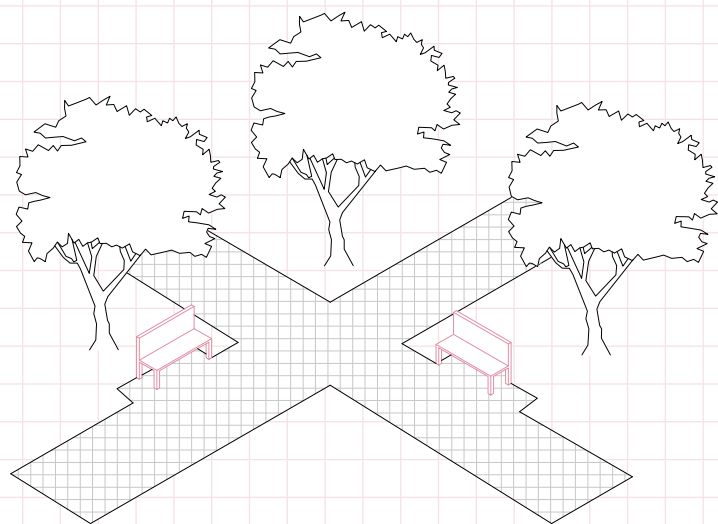

08 V prípade umiestňovania lavičky na rozhraní s cestou alebo parkovaním je potrebné myslieť na umiestnenie dostatočne širokého bezpečnostného pásu. Bratislava, Jakubovo námestie

Vzťah s komunikáciami

V súčasnosti je v Bratislave nedostatok lavičiek, čo sa najviac preukazuje v blízkosti komunikačných uzlov, peších ťahov, cyklocestách a pri vstupoch do verejných budov.

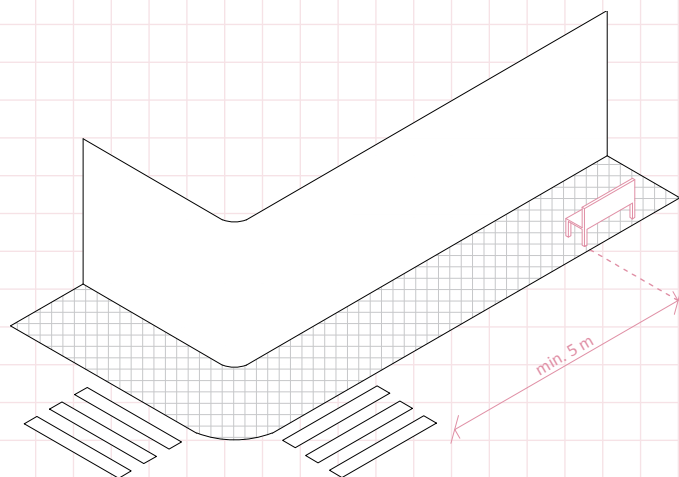
Osádzanie lavičiek by sa malo prioritne zvažovať pri komunikačných uzloch a popri frekventovaných peších ťahoch. Takto sa zabezpečí maximálne využitie potenciálu mobiliáru a navýši jeho funkčnosť.

Lavičky by sa mali prioritne osádzať pri komunikačných uzloch a peších ťahoch.

Vzťah s priechodom pre chodcov

Z dôvodu bezpečnosti a prehľadnosti dopravy je v meste nevyhnutné zabezpečiť 5 m bezpečnú zónu v okolí priechodov pre chodcov. Na chodníkoch v blízkosti priechodu pre chodcov by preto lavičky mali byť osádzané v minimálnej vzdialenosti 5 m od okraja značenia priechodu. Táto vzdialenosť sa pritom meria od obrubníka pri okraji dopravného značenia priechodu.

Lavičky je potrebné osádzať v dostatočnej vzdialenosti od priechodov pre chodcov.

Inkluzívny prístup k mobiliáru

Nedostatočná bezbariérovosť je v bratislavskom verejnom priestore dlhodobým problémom, ktorý sa preukazuje hneď niekoľkými spôsobmi. Jedným z týchto nedostatkov je sťažený prístup ľudí s obmedzenou mobilitou či rodičov s deťmi k mobiliáru, ako aj nedostatok priestoru pre manévrovanie a bezpečné odstavenie vozíkov a kočíkov. Toto je problémové nielen kvôli nedostatku poskytovaného komfortu a funkčnosti, ale aj potenciálnemu dopadu na priechodnosť peších ťahov.

Osádzanie lavičiek by preto malo vždy zahrňovať vytvorenie priestoru pre odstavenie kočíka či vozíka ako aj priestor pre nohy, aby sa zamedzilo zužovaniu priechodnosti chodníkov (pozri sekciu → *Manipulačný priestor*).

Priestor v okolí lavičky by pritom mal byť spevnený tak, aby sa predišlo erózii povrchu a vytváraniu priehlbín sťažujúcich prístup a zadržiavajúcich vodu a znečistenie. Lavičky sa **nesmú** osádzať na vodiacich pásoch pre nevidiacich.

09 Pri umiestňovaní združovaných lavičiek je nevyhnutné vytvoriť priestor pre odstavenie kočíka/vozíka.
Bratislava, Dulovo námestie

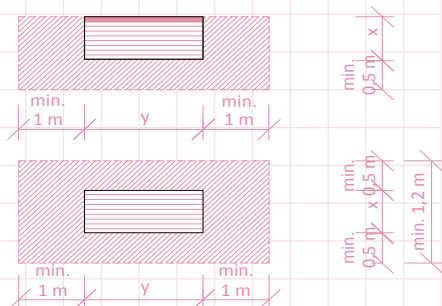
10 Pri umiestňovaní sedenia so stolom je potrebné voliť stoly s jednou nohou, ktoré umožňujú univerzálnu využiteľnosť sedenia aj pre ľudí na vozíku.
Bratislava, Kmeťovo námestie

Manipulačný priestor

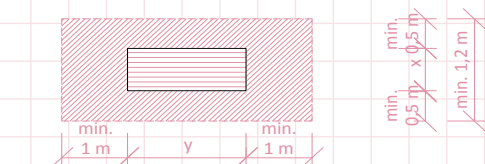
Pri osádzaní lavičiek vo verejnom priestore je nevyhnutné zabezpečiť manipulačný priestor v jej bezprostrednom okolí. Tento priestor slúži pre jednoduchý prístup k lavičke a zvyšuje užívateľský komfort často opomínaným užívateľom verejného priestoru (rodičom s kočíkmi, seniorom, či ľuďom na vozíku).

- **Manipulačný priestor** vyhradzuje 1 m širokú bezzásahovú zónu bezprostredne po aspoň **jednej** strane lavičky tak, aby bolo umožnené pohodlne odstaviť kočík či invalidný vozík. Iné prvky mobiliáru nesmú zasahovať do manipulačného priestoru.
- **Hĺbka priestoru pri lavičke by mala byť aspoň 1,20 m**, čo je minimálny rozmer pre odstavenie vozíka tak, aby jeho časť neznižovala priechodnosť chodníka. **Tento priestor by mal byť vytvorený minimálne pri jednej strane lavičky.**

Manipulačný priestor lavičky s operadlom.

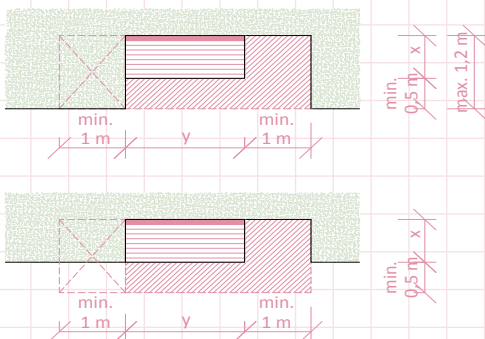

Manipulačný priestor lavičky bez operadla.

- **Pri osádzaní lavičiek v nikách** je potrebné vytvoriť dostatočný priestor minimálne pri jednej strane lavičky. Vytváranie ník je obzvlášť vítané v lokalitách ako sú parky či nábrežia. **Maximálna hĺbka niky je 1,20 m**. V miestach, kde priechodná šírka chodníka presahuje 2 m je však preferované prispôbiť hĺbku niky hĺbke lavičky.

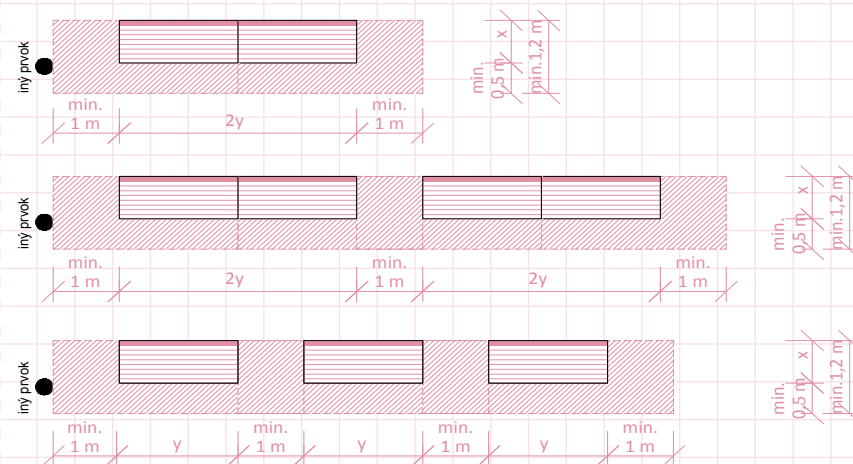
Manipulačný priestor lavičky osadenej v nike mimo chodníka. Vrchná ilustrácia znázorňuje scenár umiestnenia niky pri chodníku užšom než 2 m. Spodná ilustrácia umiestnenie pri chodníku širšom ako 2 m.

Vzájomné vzdialenosti medzi lavičkami

Vzájomné vzdialenosti medzi lavičkami radenými vedľa seba sa odvíjajú od priestorovej situácie daného verejného priestoru. **Vyžaduje sa minimálny rozostup medzi jednotlivými lavičkami aspoň 1 m.**

V priestoroch, ktoré sú vhodné (napr. vďaka svojej frekventovanosti) na pozdĺžne umiestnenie radu niekoľkých lavičiek, je možné spájať maximálne dve lavičky vedľa seba. Zároveň je potrebné dbať na rovnomerné rozmiestnenie zoskupených lavičiek. Ak sa lavičky umiestňujú v pároch, musí sa dodržiavať symetrický rytmus v ich umiestnení.

Parametre umiestňovania viacerých lavičiek vedľa seba.

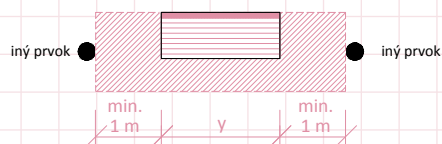

11 Pri pozdĺžnom umiestňovaní lavičiek je možné spájať maximálne 2 lavičky. Bratislava, Primaciálne námestie

Vzťah s inými prvkami vo verejnom priestore

Pri osádzaní lavičiek je potrebné zohľadniť ich vzťah k prvkom vo verejnom priestore, či už ide o mestskú zeleň alebo o iné prvky mobiliáru.

Najvýznamnejším princípom je tu pritom zvyšovanie funkčnosti a flexibility využitia mobiliáru. Mestská zeleň napríklad ponúka výrazné zlepšenie klimatického komfortu, kým nahrádzanie stĺpikov lavičkami a inými prvkami mobiliáru robí verejný priestor funkčnejším a priehľadnejším.

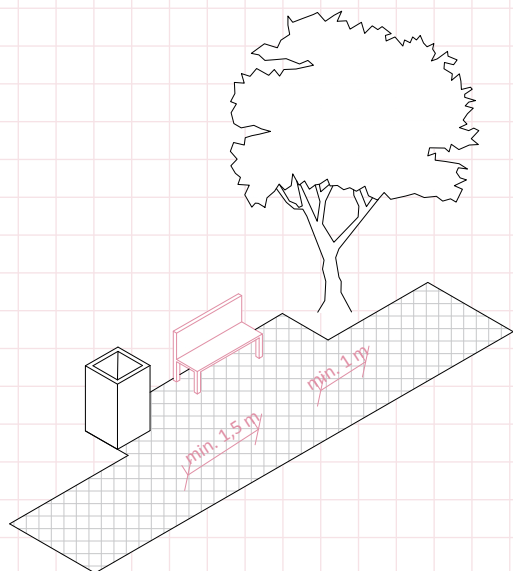

Vzdialenosť iných prvkov mobiliáru od lavičky musí byť aspoň 1 m.

Je dôležité, aby jednotlivé prvky mobiliáru boli farebne a materiálovo zjednotené v závislosti od lokality, v ktorej sa nachádzajú. **Vzdialenosť medzi lavičkou a jednotlivými prvkami vo verejnom priestore musí byť minimálne 1 m.**

Výnimku tvoria koše, ktoré sa môžu osádzať iba z jednej strany lavičky vo vzdialenosti 1,50 m, z dôvodu priateľského umiestnenia vozíka, či kočíka.

V prípade, že je lavička umiestnená v nike a je pri nej vyhradené iba jedno miesto na vozík alebo kočík, kôš sa nesmie nachádzať vedľa tohto miesta, ale mal by byť umiestnený na alternatívnom mieste. Koše nesmú zasahovať do manipulačného priestoru v okolí lavičky (pozri sekciu → *Inkluzívny prístup k mobiliáru*).

Umiestnenie koša vo vzťahu k lavičke musí zohľadňovať inkluzívny dizajn.

Pri osádzaní lavičiek by sa malo vždy myslieť na mikroklimatické prejavy v meste. Mesto tvorí členitý priestor s mnohými typmi povrchov, výškovými budovami a nerovnomernou distribúciou zelene, preto je nevyhnutné zohľadňovať zásadný vplyv, ktoré tieto atribúty majú na zdravie a komfort obyvateľov. Toto je obzvlášť dôležité v dobe klimatickej krízy, kedy sa extrémne prejavy počasia stávajú každoročnou skutočnosťou.

Lavičky by sa preto mali osádzať v priestoroch ponúkajúcich tieň (napr. stromoradie), ale taktiež aj s ohľadom na poveternostné podmienky v blízkosti výškových budov a v blízkosti ochladzujúcich prvkov ako sú fontány a vodné prvky. Lavičky je potrebné osádzať tak, aby nedošlo pri inštalácii alebo ich používaní k narušeniu a poškodzovaniu koreňových sústav jestvujúcich drevín⁴ (pozri → *Princípy a štandardy zelene v meste*).

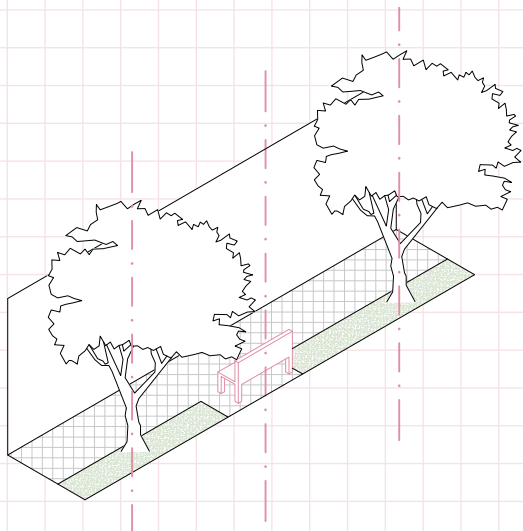
12 Pri umiestňovaní lavičiek je nevyhnutné myslieť na vhodné mikroklimatické podmienky, napr. dostupnosť tieňa. Bratislava, Medická záhrada

13 Koše je vhodné umiestňovať v blízkosti lavičiek, nie však bližšie ako 1,50 m od najbližšej hrany lavičky. Bratislava, Parčík Záhradnícka x Karadžičova

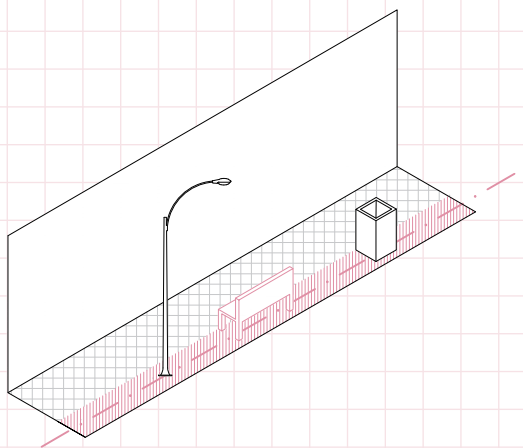
Kompozícia

Pri umiestňovaní lavičiek vo verejnom priestore je dôležité zohľadňovať celkovú kompozíciu daného priestranstva. Pri navrhovaní usporiadania verejného priestoru je vo všeobecnosti potrebné určiť os daného priestoru a dbať na rytmus v osádzaní jednotlivých prvkov mobiliáru. Tento princíp je významným krokom k spriehľadneniu verejného priestoru a k zvýšeniu jeho funkčnosti ako aj estetickej kvality.

Prvky mobiliáru musia byť umiestnené súmerne s osou verejného priestoru.

Prvky mobiliáru ako také by mali vytvárať pás mobiliáru a zelene (PMZ) v jednej línii s komunikáciami, a takto zjednocovať a spriehľadniť verejný priestor. V prípade umiestňovania lavičiek v PMZ susediaceho minimálne z jednej strany s komunikáciou je vhodné dodržiavať rytmické osadenie mobiliáru a zelene do tohto pásu tak, aby sa minimalizovala potreba použitia stĺpikov v priestore. V takomto prípade nesmú byť medzery medzi týmito prvkami väčšie ako 2 m.

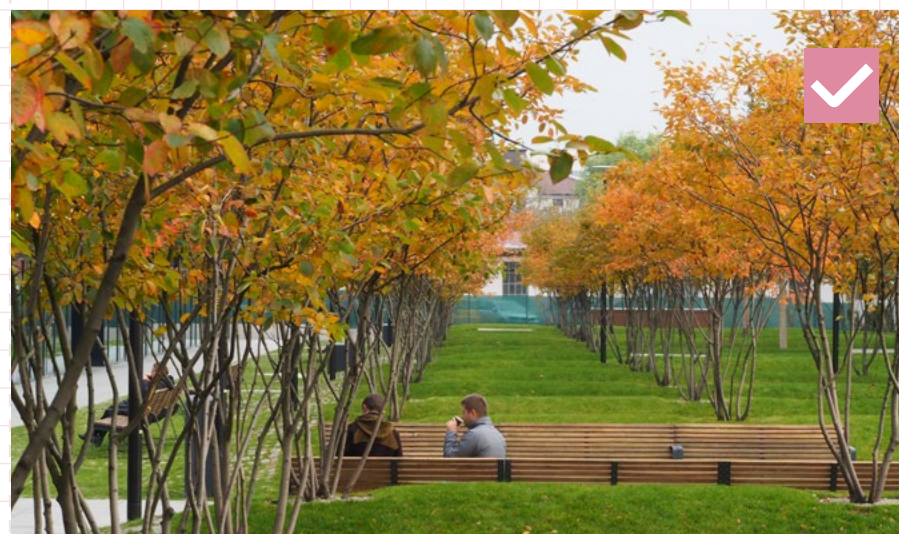
Prvky mobiliáru by mali vytvárať PMZ a minimalizovať potrebu osádzania stĺpikov.

14 Lavičky je vhodné umiestňovať do pásu mobiliáru a zelene a dodržiavať stanovenú kompozičnú os pásu.
Bratislava, Poštová

15 Pri umiestňovaní lavičiek je nevyhnutné dodržiavať vzájomný rytmus rozostupov.
Bratislava, Medická záhrada

16 Lavičky je potrebné komponovať i vo vzťahu so zelenou. Bratislava, vnútroblok na Škultétyho ulici

Dizajn

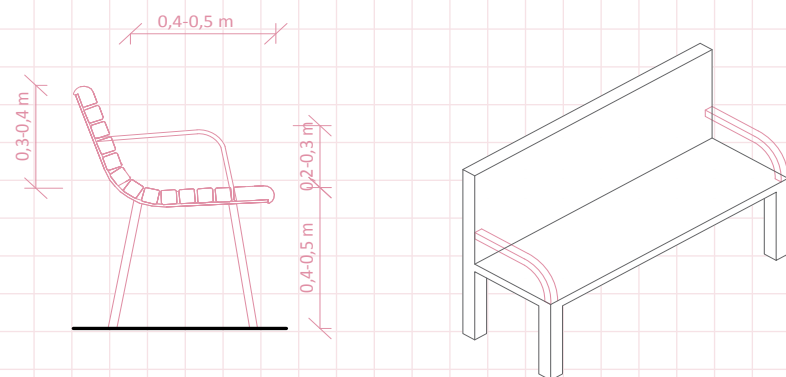
Bratislavská lavička

Na základe vzájomnej spolupráce hlavného mesta Bratislava s hlavným mestom Praha získala Bratislava unikátny dizajn novej **bratislavskej lavičky**, ktorý vychádza z uznávaného historického československého dizajnu. Vďaka svojmu funkčnému, ergonomickému a pohodlnému dizajnu, ktorý zodpovedá našim kritériám pre kvalitný mestský mobiliár, by sa bratislavská lavička mala stať štandardným typom mestskej lavičky. Tieto lavičky by mali byť umiestňované v charakteristických a uzlových priestoroch mesta, pričom vďaka svojmu univerzálnemu dizajnu sú vhodné do historických, moderných aj súčasných mestských štruktúr (pre detaily umiestňovania pozri sekcie → *Zonácia mesta* a *Typ a tvar*).

Všeobecné princípy dizajnu

Zo sekcií *Zonácia mesta* a *Typ a tvar* vyplýva, že v priestoroch, v ktorých nie je možné umiestniť mestský mobiliár, je potrebné definovať dizajn a umiestnenie mobiliáru s ohľadom na konkrétne mestské prostredie. Individuálne je pritom potrebné pristupovať aj k priestorom, pri ktorých je žiadúca unikátnosť a originalita pri navrhovaní mobiliáru (pozri sekciu → *Alternatívy dizajnu sedenia* a dokument **Manifest verejných priestorov** časť *Atraktívne mesto*).

Základné ergonomické parametre, ktoré definujeme v tejto sekcii, vychádzajú z analýzy existujúcich dokumentov, konzultácií v oblasti inkluzívneho dizajnu a z vyhodnotenia zaužívaných štandardov pri dizajne lavičiek.

Základné ergonomické požiadavky pre dizajn lavičiek.

17 Unikátny dizajn Bratislavskej lavičky, ktorý vzišiel z dizajnovej súťaže organizovanej mestom Praha. Bratislava, nádvorie Primaciálneho paláca

18 Pri osádzaní lavičiek je vhodné myslieť i na osádzanie variant s podrúčkami. Bratislava, vnútroblok na Škultétyho ulici

19 Lavičky bez operadla sú vhodné pre flexibilné a krátkodobé sedenie. Bratislava, Park Jama

V oblastiach s vyšším výskytom pohybovo znevýhodnených osôb (napr. seniorov) je vhodné zvážiť osádzanie lavičiek s podrúčkami, keďže ponúkajú lepšiu oporu pri používaní lavičky. Príkladmi takýchto miest sú zastávky a prestupové body MHD alebo okolia sociálnych, zdravotných, či náboženských budov.

Lavičky s úpravou proti ležaniu sú považované za nevhodné a je potrebné vyhnúť sa ich umiestňovaniu v meste. Akceptovateľnou alternatívou sú riešenia mobiliáru pre sedenie jednej osoby umiestňované vo vzájomných zoskupeniach, ktoré ponúkajú variabilné využitie pre skupinu i jednotlivca (pozri → *Sedenie pre jednotlivcov*).

Na frekventovaných peších ťahoch a v priestoroch, kde sa vo všeobecnosti rýchlo obmieňajú ľudia, ako sú oblasti v blízkosti veľkých staníc verejnej dopravy, je vhodné umiestňovať lavičky bez operadla. Takto sa umožní flexibilné a obojstranné využitie lavičky.

Lavičky nesmú slúžiť ako reklamná plocha. Na lavičke môže byť umiestnené iba označenie vlastníka lavičky (mesto a jeho mestské časti, súkromný investor, prípadne donor a pod.). Logo smie byť umiestnené ako celistvý prvok v neutrálnom vyhotovení voči materiálu a sfarbeniu lavičky. Logo nesmie reliéfne vystupovať.

Použitie historizujúceho mobiliáru je vhodné iba v odôvodnených prípadoch v lokalitách, kde tento dizajn kopíruje pôvodný historický dizajn. Takýto dizajn lavičky je prípustný v pamiatkovo chránených zónach a areáloch prislúchajúcich k pamiatkovo chráneným budovám, ktorým približne zodpovedá Zóna A. V ostatných zónach je použitie historizujúceho mobiliáru nevhodné.

Povrchová úprava mobiliáru by mala byť odolná voči vandalizmu, pričom lavičky a ich jednotlivé časti by mali byť ľahko vymeniteľné a jednoduché na údržbu. Je nevyhnutné zabezpečovať pravidelnú údržbu a opravu lavičiek, čistenie lavičiek a ich okolia a každoročnú aplikáciu ochranného náteru drevených povrchov, aby sa predišlo ich predčasnému opotrebovaniu. Toto je dôležité nielen z estetického a užívateľského, ale aj ekonomického hľadiska.

20 Historizujúci mobiliár je nevyhnutné aplikovať v historicky hodnotných zónach a v okolí historicky hodnotných budov. Bratislava, Hviezdoslavovo námestie

21 Lavička nesmie slúžiť ako reklamná plocha, ale môže sa na ňu umiestniť logo investora. Bratislava, Primaciálne námestie

22 Pri výbere lavičiek sa odporúča voliť lavičky, ktoré je možné jednoducho opravovať, napr. vďaka vymeniteľným dielom. Bratislava, nádvorie Primaciálneho paláca

Typ a tvar

Zóna A1 (pamiatková rezervácia) – okrem Primaciálneho námestia a Námestia Nežnej revolúcie

Historizujúci dizajn, liatinová oceľová konštrukcia s antracitovou povrchovou úpravou, oceľové podrúčky, drevená výplň sedacej časti a operadla, latovanie cca 10 × 2 cm, povrchová úprava tmavé morenie. Tieto lavičky by mali ponúkať možnosť ukotvenia do podlažia.

Zóna A2 (CMO) – okrem Hviezdoslavovho námestia

Zóna B (zvyšok mesta) – okrem sídliskových štruktúr a priemyselných areálov

Kompozičné osi

Preferencia pre **bratislavskú lavičku**. Alternatívne moderný dizajn, organické tvary, subtilná kovová konštrukcia s antracitovou povrchovou úpravou, alternatívy s operadlom, bez operadla, s podrúčkami, bez podrúčok, drevená výplň sedacej časti a operadla, tvrdé drevo z lokálnych zdrojov. Latovanie cca 5 × 2 cm, povrchová úprava – termizácia, bezfarebný olej.

Varianty osadenia:

- podpovrchové kotvenie do betónovej pätky
- povrchové kotvenie do dlažby alebo iného povrchu

Zóna B (zvyšok mesta) – sídliskové štruktúry a priemyselné areály

Moderný dizajn, geometrickejšie prevedenie, mohutnejšia kovová nosná konštrukcia s pozinkovanou povrchovou úpravou. Alternatívna nosná časť z betónu resp. prírodného kameňa, alternatívy s operadlom, bez operadla, s podrúčkami, bez podrúčok, drevená výplň sedacej časti príp. operadla, prevedenie tvrdé drevo s bezfarebnou povrchovou úpravou.

Varianty osadenia:

- podpovrchové kotvenie do betónovej pätky
- povrchové kotvenie do dlažby alebo iného povrchu

Zóna C (prírodné prostredie)

Prírodné materiály (drevo), masívnejšie konštrukcie, menej ocele.

Varianty osadenia:

- podpovrchové kotvenie do betónovej pätky
- kotvenie na oceľové vruty v teréne

23 Príklad moderného dizajnu s organickými líniami vhodného do historických, ale aj modernejších urbanistických štruktúr.

24 Príklad moderného dizajnu s geometrickými líniami vhodného do moderných urbanistických štruktúr alebo do dynamických oblastí so zvýšenou formou mobility.

25 Príklad vyhotovenia lavičky prevažne z prírodných materiálov hodiaceho sa do prírodného prostredia.

Farby a materiály

Vhodnými materiálmi pri dizajne lavičiek sú drevo, kov a prírodný kameň, no primeranosť ich využitia sa líši v závislosti od charakteru priestoru, funkcie a kontextu. **Preferovaným materiálom v exteriéri je však drevo, keďže poskytuje najväčší užívateľský komfort vďaka nízkej vodivosti tepla a relatívnej mäkkosti.** Menej vhodné materiály sú kov a kameň, ktorých tepelná vodivosť výrazne znižuje komfortnosť sedenia v zimných a letných mesiacoch. Tieto materiály sú vhodné len pri špecifických situáciách, ako sú terénne sedenie (integrované napríklad v schodisku), pri miestach kde je predpoklad zvýšeného namáhania lavičiek (napríklad pri športových či priemyselných areáloch) a pri špecifických architektonických riešeniach. Nevhodným materiálom sú plastové prvky verejného priestoru.

Detaily vhodných materiálov sú definované nasledovne:

- Drevo:** Je najvhodnejším materiálom pre sedací mobiliár, a to obzvlášť v oblastiach, kde sa očakáva dlhší pobyt užívateľov, napríklad v parkoch či pri frekventovaných peších ťahoch. Drevo je však najviac náchylným materiálom na vandalizmus a opotrebovanie sa, preto je potrebné zvoliť drevo vyššej tvrdosti. S ohľadom na súčasné environmentálne výzvy je tiež potrebné používať drevo, ktoré je dostupné z lokálnych zdrojov. **Vhodnými typmi dreva sú napríklad agát či jaseň.** Termizácia dreva, jeho pravidelná údržba a každoročné aplikovanie ochranného náteru sú spôsoby, akými predĺžiť životnosť drevených komponentov lavičiek.
- Kov:** Kovové lavičky môžu byť použité v priestoroch, kde sa očakáva nadmerné používanie či vandalizmus, keďže sú jednoduché na údržbu. Je ale nevyhnutné, aby sa tento typ lavičiek pevne fixoval do zeme kvôli bezpečnosti. Vhodnými typmi kovu sú oceľ, prípadne zliatina, pričom vo všeobecnosti je nutné sa vyhýbať mäkkým kovom. **Vhodnými farebnými odtieňmi sú antracit /RAL 7016/.** Prípustné je aj pozinkovanie povrchu.
- Kameň/betón:** Kamenné a betónové lavičky sú prijateľné tam, kde budú súčasťou dizajnu daného priestranstva, napríklad integrované vo svahu v prírodnom prostredí. **Je potrebné využívať čo najtrvácnejší a odolný materiál, preferovane z prírodného kameňa z lokálnych zdrojov, napríklad žula.** Prípustný je aj svetlý betón.

26 Drevo sa odporúča ako základný univerzálny materiál pre sedáciu čast lavičky. Bratislava, Park Jama

27 Použitie kovových lavičiek je vhodné v nadmerne využívaných priestoroch. Bratislava, Landerevova ulica

28 Pri použití kamenných lavičiek by sa mali voliť dlhotrvácne a odolné materiály. Treba však dbať na spevnenie povrchu pred lavičkou. Bratislava, Nábrežie Pribinova

Alternatívy dizajnu sedenia

Kým typické priestory ako sú ulice a malé parky je vhodné unifikovať, charakteristické priestory, ktorými sú napríklad nábrežia, mestské parky či inak významné priestory sú vhodné na umiestnenie originálneho, multifunkčného či pohyblivého mobiliáru. **K charakteristickým priestorom je potrebné pristupovať individuálne**, pričom návrh aj realizáciu významných verejných priestorov je potrebné zveriť architektom, ideálne formou súťaže návrhov. Týmto spôsobom sa nielen podporí unikátny charakter takýchto priestorov, ale zvýši sa aj ich celková atraktivita (pozri → **Manifest verejných priestorov** časť *Atraktívne mesto*).

Pri voľbe atypického mobiliáru je dôležité zváženie jeho funkcie. Ak sa chce doceliť zvýšená socializácia užívateľov mobiliáru a flexibilné využitie priestoru, mobilný nábytok je ideálnou voľbou, keďže umožňuje prispôbenie prostredia potrebám verejnosti. Zároveň je však tento typ nábytku najnáročnejší na údržbu, pretože vyžaduje zvýšený dozor.

Vhodnou alternatívou štandardných lavičiek je taktiež využívanie pobytových schodov a plôch, a to najmä pri miestach s vysokou pešou mobilitou. Takáto alternatíva dizajnu sedenia je vhodná pre väčšie skupiny užívateľov a môže v rôznych podobách podnecovať kreatívne využitie priestoru.

Podobne vhodné je tiež zdvojovanie funkcie lavičiek napríklad ako prvku ochraňujúceho zeleň, alebo v rámci úpravy okenných parapet, čo je vhodné najmä pri úzkych chodníkoch (tento model je rozpracovaný v *Princípoch a štandardoch exteriérových terás*). **Každý alternatívny dizajn mobiliáru však musí rešpektovať ľudskú mierku a kontext a charakter daného priestoru.**

29 Tvorba pobytových schodov v rámci nových projektov je vítanou formou sedenia, ktorá však musí rešpektovať princípy a zásady univerzálneho dizajnu. Bratislava, Nábrežie v zóne Pribinova

30 Variabilné a pohyblivé sedenie je vhodné umiestňovať predovšetkým na námestia a do parkov. Bratislava, Primaciálne námestie

31 Lavičky je vhodné vytvárať ako prirodzenú ochranu stromov, pričom je potrebné zachovať dostatočný priestor pre jeho rast. Bratislava, Landererov park

32 Lavičky je vhodné kombinovať s ochrannými prvkami zelene (napr. kvetináčmi) tak, aby bolo možné zabezpečovať pravidelnú údržbu zelene. Bratislava, Námestie M. R. Štefánika

Sedenie so stolmi

Vhodnou alternatívou k štandardným lavičkám sú aj adekvátne umiestnené sedenia so stolom, ktoré ponúkajú flexibilné využitie verejného priestoru. Takéto sedenie je obzvlášť vhodné vo verejných priestoroch s prevládajúcou pobytovou funkciou, kde existuje predpoklad pre dlhodobé trávenie času, napríklad vo vnútroblokoch či v prírodnom prostredí.

Pri dizajne sedenia so stolmi je obzvlášť dôležité dbať na inkluzívny dizajn mobiliáru. **Takéto sedenie by malo poskytovať priestor pre užívateľov na invalidnom vozíku a zároveň by mal byť priestor v okolí sedenia spevnený, aj ak sa umiestňuje v zeleni.**

Schémy nižšie približujú všeobecné parametre sedenia so stolmi:

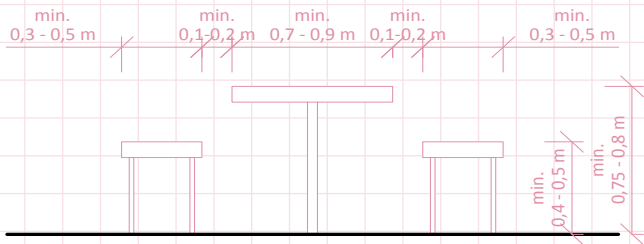

Schéma približuje odporúčané parametre sedenia so stolom.

Pre zabezpečenie inkluzívneho prístupu k stolom je potrebné dbať na umiestnenie jeho nôh buď v centre stola, alebo v jeho okrajoch.

33 Príklad vhodného dizajnu sedenia so stolom, ktorého parametre poskytujú dostatok priestoru napr. pre užívateľov s kočíkmi. Je však potrebné dbať na riadne spevnenie povrchu pod takýmto sedením.
Bratislava, Park pod lipami

Priestorové umiestnenie

Aj pri sedení so stolom je dôležité dodržiavať princípy a štandardy rozvinuté v tomto dokumente, napríklad týkajúcich sa vzájomných vzdialeností medzi rôznymi typmi mobiliáru.

Schémy nižšie približujú princípy umiestňovanie sedenia so stolom ako aj vzájomné vzťahy medzi prvkami vo verejnom priestore.

Pre špecifické príklady umiestňovania sedenia so stolmi pozri → *Modelové situácie*.

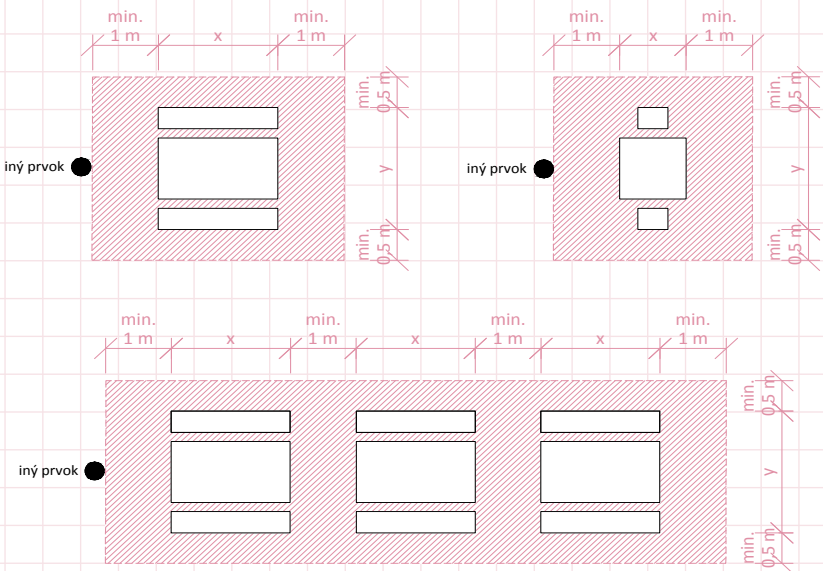

Schéma znázorňuje minimálnu vzdialenosť iného prvku od sedenia so stolom. Ružová plocha vymedzuje minimálny manipulačný priestor, ktorý by mal byť vždy spevnený.

Minimálna vzdialenosť medzi jednotlivým sedením je 1 m.

34 Vhodný príklad umiestnenia sedenia so stolom v zeleni. Pri spevnení povrchu sa použila dlažba, pri ktorej je však nevyhnutné dbať o kontinuálnu údržbu aby sa zamedzilo prerastaniu zeleňou. Česko, Praha

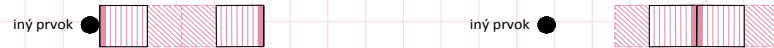
Sedenie pre jednotlivcov

Sedenie pre jednotlivcov je jednou z vhodných alternatív sedenia a to predovšetkým v blízkosti dopravne vyťažených uzlov. Umiestňovanie stoličiek vo verejnom priestore sa však taktiež musí riadiť princípmi, ktorých účelom je docielenie čo najväčšieho pocitu komfortu a bezpečnosti vo verejnom priestore.

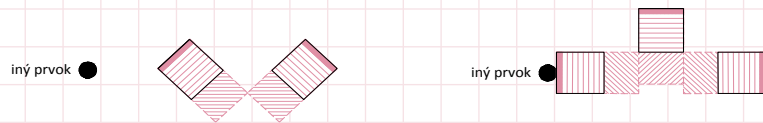
Stoličky vo verejnom priestore by nemali byť voľne uložené, ani tvoriť prekážku peším koridorom, ale mali by byť usporiadané v zoskupeniach tak, aby logicky zapadali do svojho kontextu. Stoličky sa nesmú umiestňovať v rade vedľa seba. Schémy nižšie znázorňujú parametre umiestňovania sedenia, minimálneho manipulačného priestoru a vzťahov k iným prvkom. Pre detaily pozri → *Manipulačný priestor a Vzťah s inými prvkami.*

Manipulačný priestor musí byť vytvorený aspoň z jednej strany sedenia.

Manipulačný priestor by mal byť vždy spevnený, pričom doňho nesmú zasahovať iné prvky vo verejnom priestore.

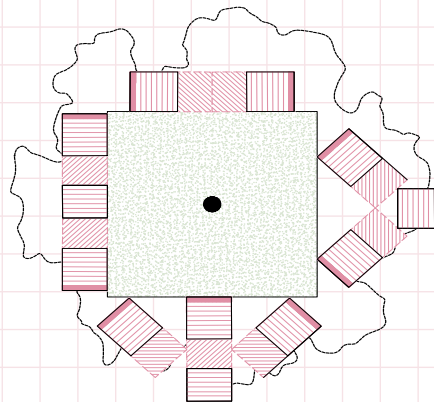

Sedenie pre jednotlivcov je potrebné vždy umiestňovať v zoskupeniach minimálne dvoch. Pri ich umiestňovaní je dôležité dbať na dodržiavanie princípov uvedených v tomto dokumente, predovšetkým manipulačných plôch a priestoru pre nohy.

Stoličky vo verejnom priestore je vhodné umiestňovať:

- v blízkosti zelene, ideálne pri rozhraniach zelene a spevneného povrchu,
- pri umeleckých prvkoch vo verejnom priestore, napr. pri fontánach,
- s celkovým ohľadom na výhľadové kvality.

Sedenie pre jednotlivcov by malo reagovať na svoj kontext a zapadať doňho. Obzvlášť dôležité je umiestňovanie takéhoto sedenia s ohľadom na výhľadové kvality, v blízkosti zelene, či vodných prvkov.

Vhodné je tiež využívanie stolíkov, ako znázorňuje ilustrácia vedľa.

35 Vhodný príklad umiestnenia sedenia pre jednotlivcov na rozhraní so zelenou. Sedenie nevytvára bariéru v priestore a je umiestňované vo vzájomných zoskupeniach. Bratislava, Parčík Záhradníčka x Karadžičova

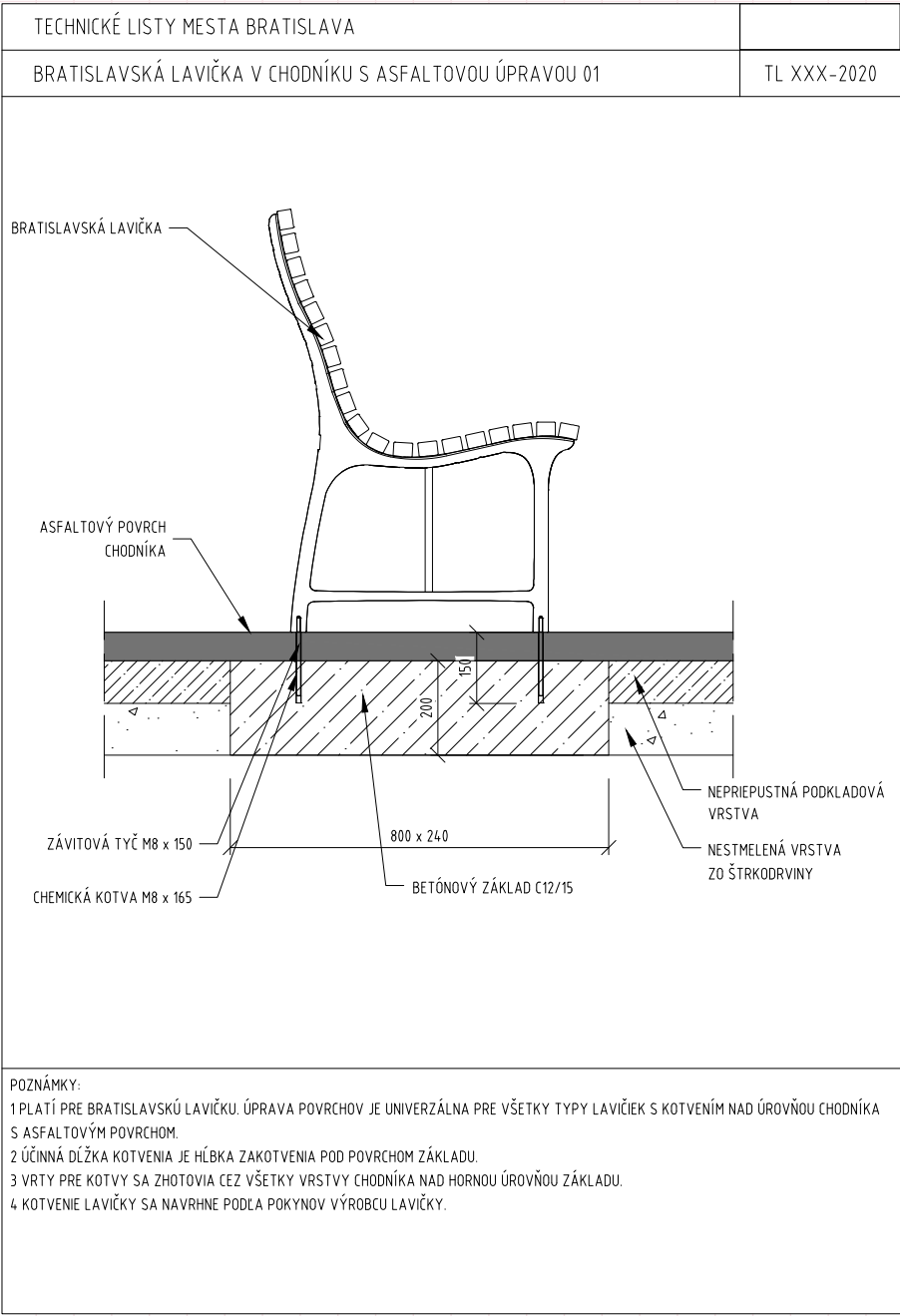
36 Príklad nevhodného umiestňovania sedenia pre jednotlivcov v rade vedľa seba. Pre takéto účely by sa mali používať lavičky. Bratislava, Medická záhrada

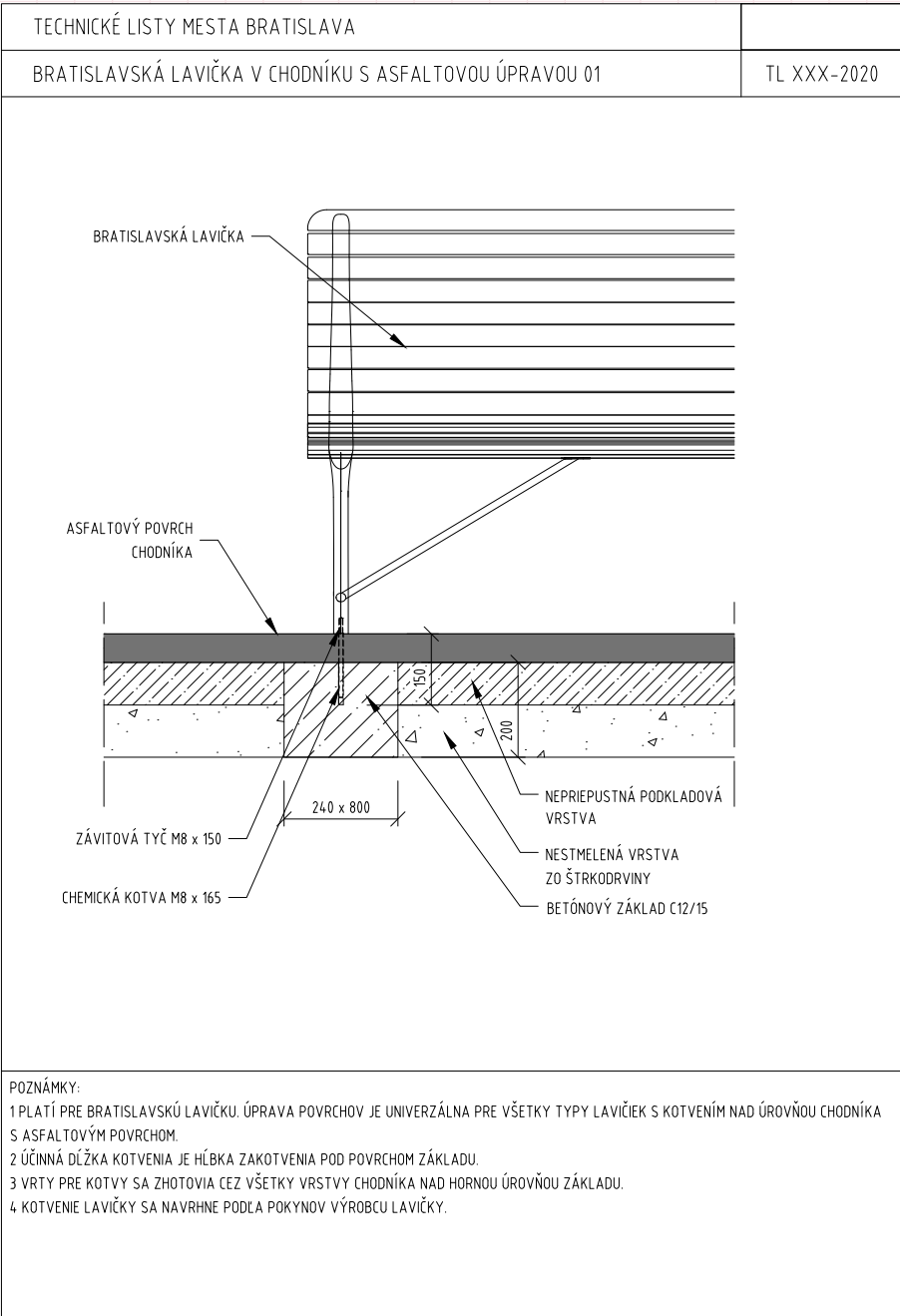
37 Vhodný príklad umiestnenia sedenia pre jednotlivcov pri dopravnom uzle. Je však dôležité dbať na umiestňovanie stoličiek v zoskupeniach minimálne dvoch. Bratislava, Trnavské mýto

Kotvenie do podkladu

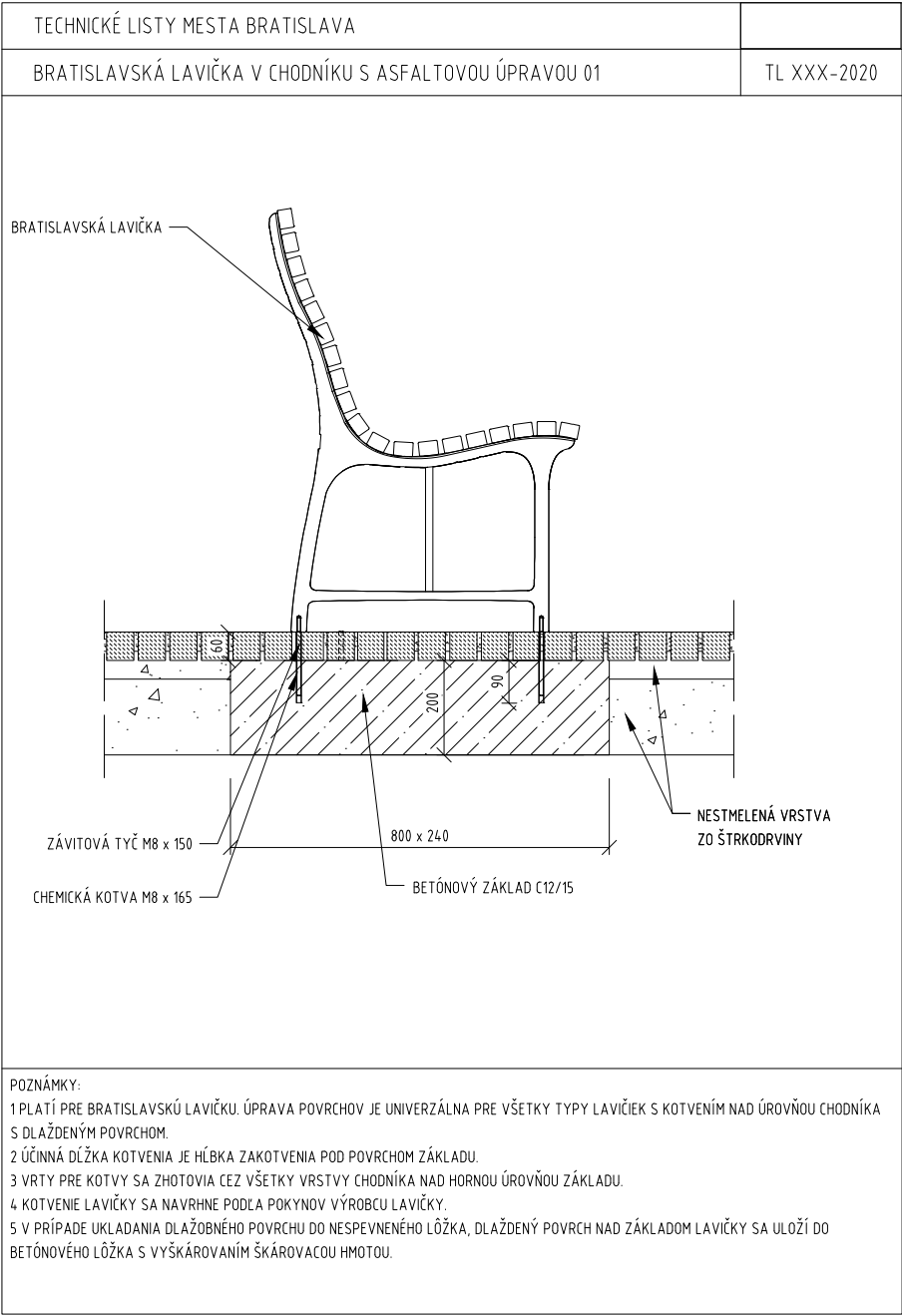
Kotvenie na chodníku s asfaltovou úpravou

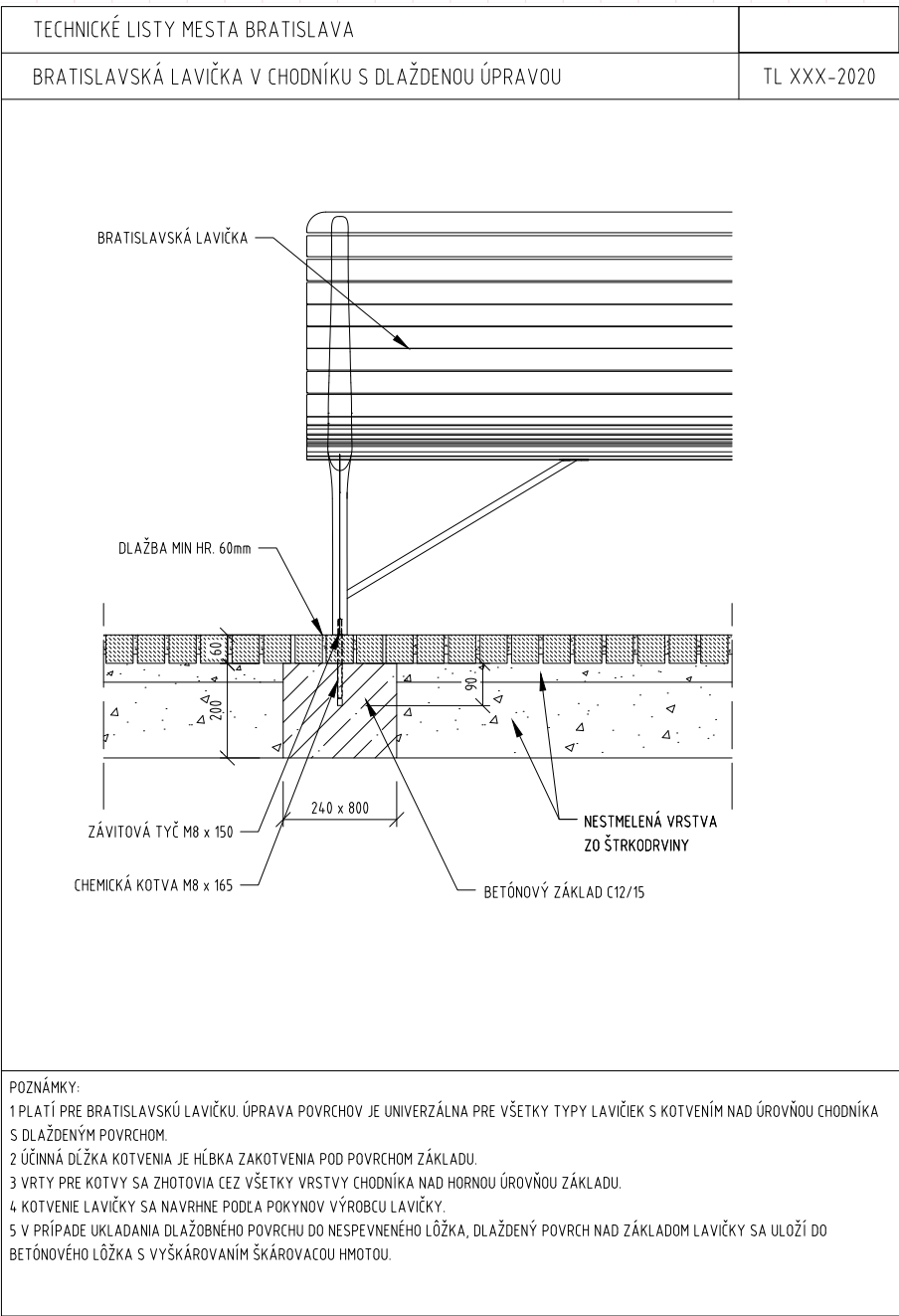
Kotvenie na chodníku s asfaltovou úpravou

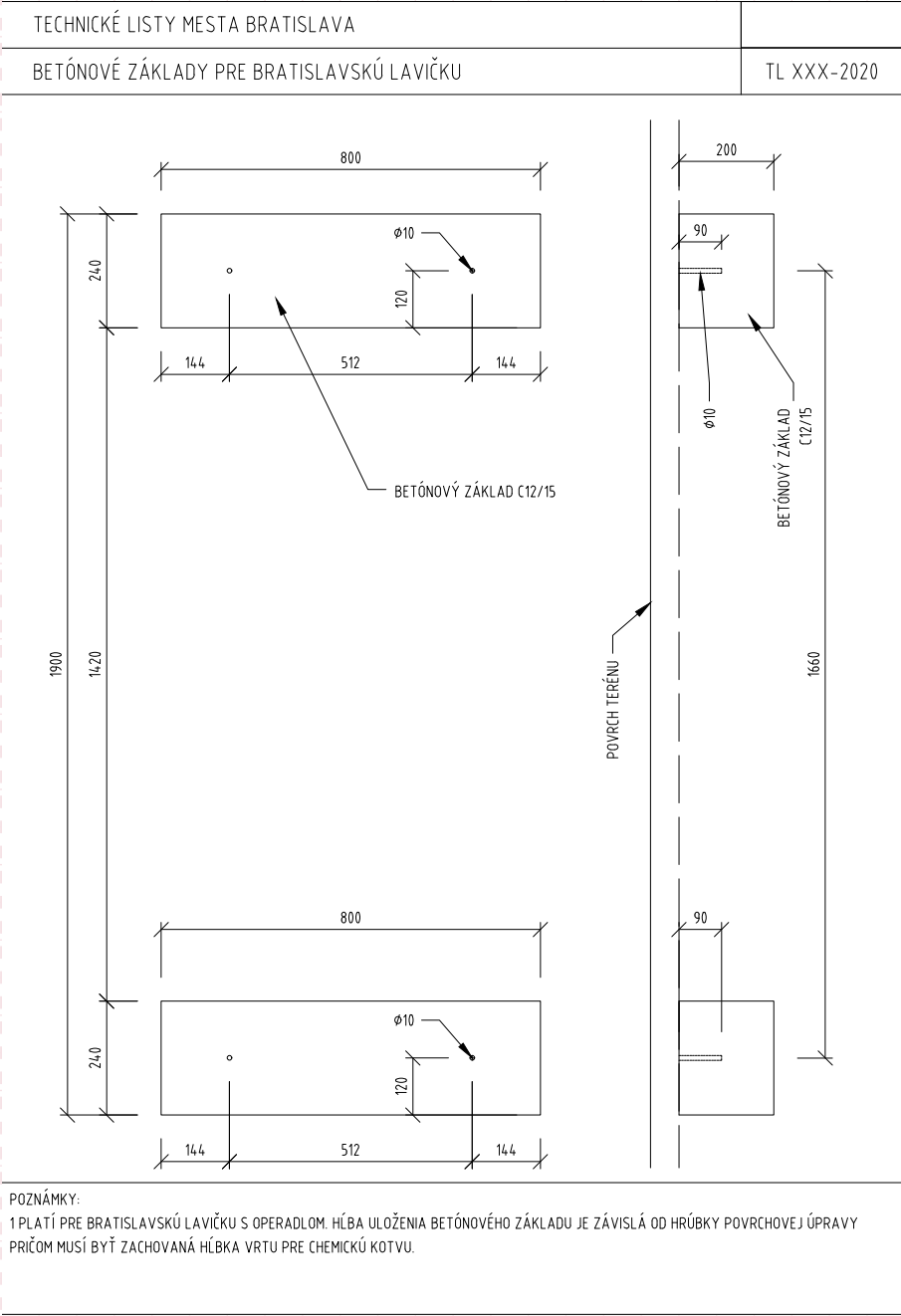
Kotvenie na chodníku s dláždenou úpravou

Kotvenie na chodníku s dláždenou úpravou

Vytýčenie základov

38 Kotvenie lavičky do pevného základu.

39 Detail kotvenia lavičky na chodníku s liatou úpravou.

40 Detail kotvenia lavičky na chodníku s dlažbou.

Modelové situácie

Modelové situácie poskytnuté v tomto dokumente boli identifikované ako priestorové situácie, ktoré sa opakovane vyskytujú v meste a ponúkajú možnosti pre výrazné zlepšenie situácie dostupnosti mobiliáru v meste. Najčastejšie pritom ide o umiestnenie na rozhraní rôznych typov komunikácií a zelene, pričom sa zohľadňujú aj špecifické požiadavky pri osádzaní odlišných typov lavičiek (s opierkou, bez opierky, sedenie so stolom).

Modelové situácie ponúkajú minimálne a optimálne parametre pre osádzanie lavičiek. Minimálne parametre sa môžu využívať len tam, kde optimálne rozmery nie sú uskutočniteľné.

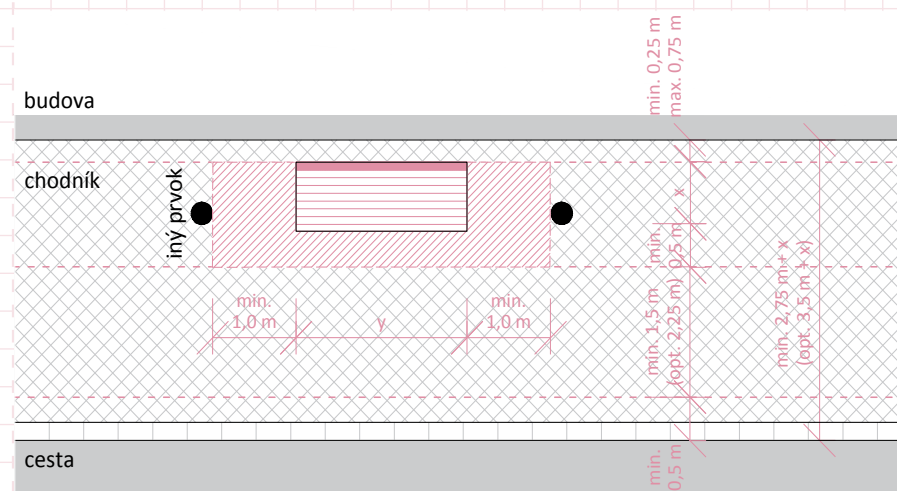
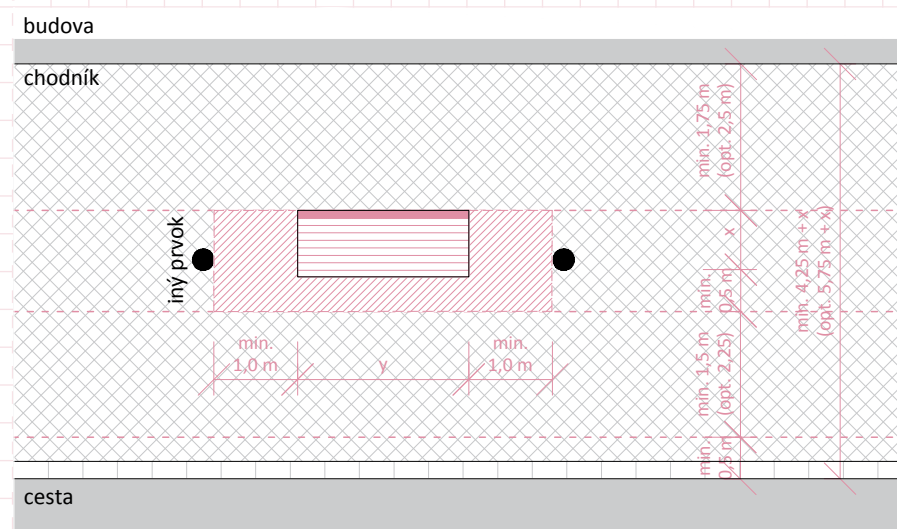
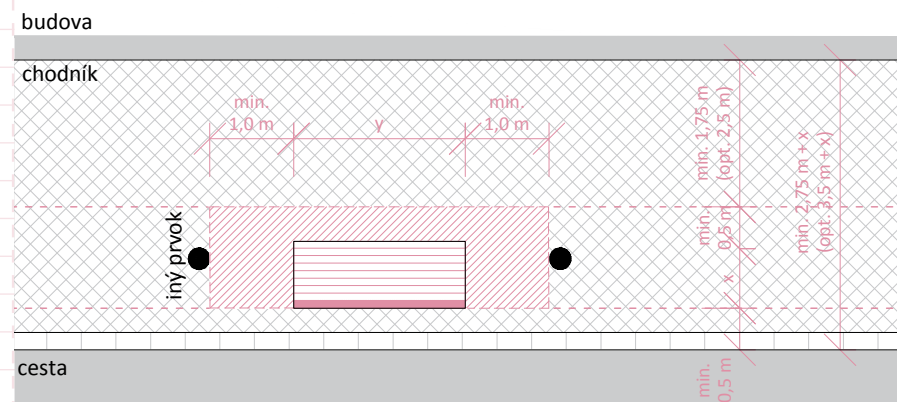
Lavička umiestnená pri komunikácii

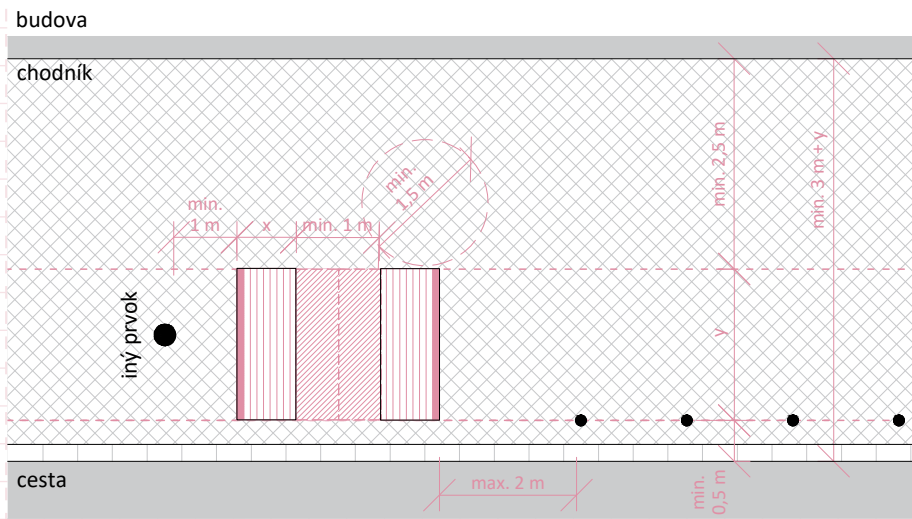
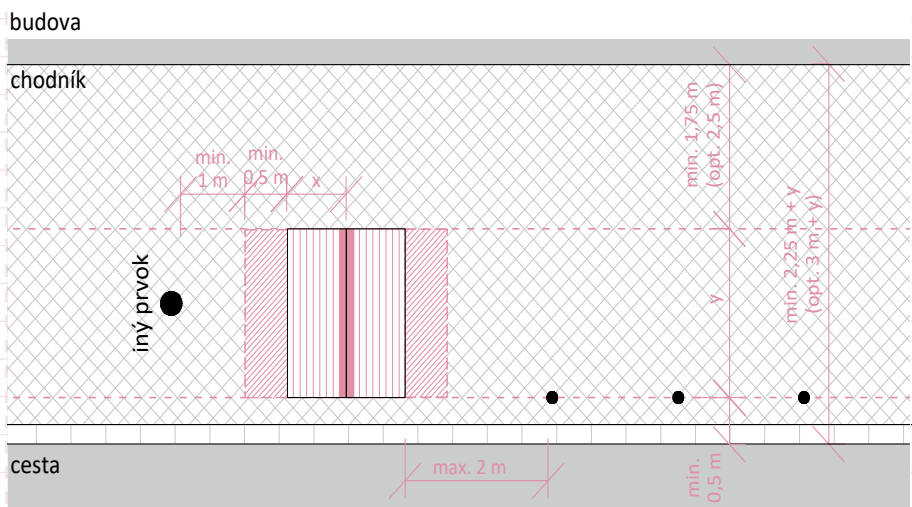
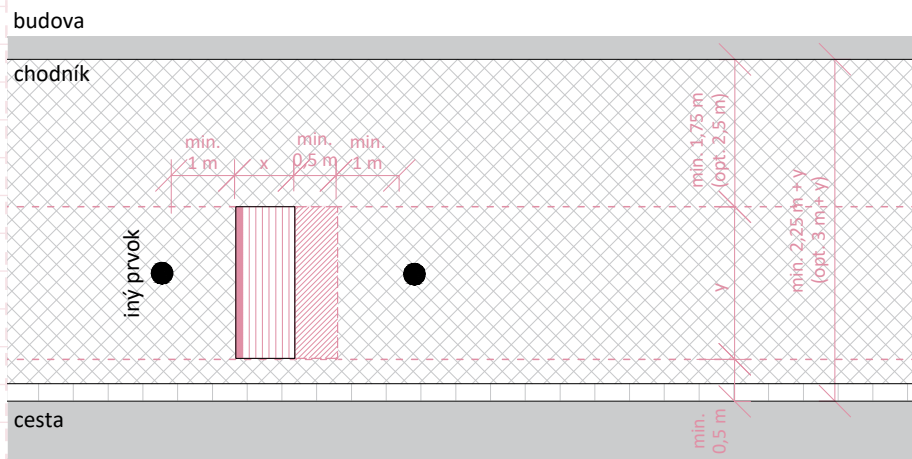
- Lavičky je potrebné osádzať na jednej osi s ostatnými prvkami mobiliáru, pričom musí byť dodržaná minimálna vzdialenosť prvkov od hrany lavičky minimálne 1 m, ideálne však nie viac ako 2 m.
- V zmysle STN 736110 je nutné zachovať minimálnu priechodnú šírku chodníka pri všetkých typoch cestných komunikácií (pozri sekciu → *Priechodná šírka chodníka*). Odporúča sa však aplikovať optimálnu priechodnú šírku, ktorou je minimálna priechodná šírka chodníka + 0,75 m.
- Vzdialenosť osadenej lavičky od okraja komunikácie by mala byť minimálne 0,5 m.
- Pri osádzaní lavičiek je potrebné dbať na zachovanie manipulačného priestoru (pozri sekciu → *Manipulačný priestor*).

Lavička s opierkou

Modelové situácie nižšie vyobrazujú minimálne a optimálne parametre osádzania lavičiek s opierkou na chodníku. **Optimálny parameter je pritom vždy preferovaným**, keďže vhodnejšie zodpovedá ľudskej mierke a zabezpečuje lepšiu plynulosť pešej mobility a užívateľského komfortu. Požadované parametre sa odlišujú v závislosti od typu rozhrania. Keďže rozmery rôznych typov lavičiek sa líšia, pri definovaní týchto parametrov pomenúvame minimálnu šírku chodníka, ku ktorej je vždy potrebné zarátať rozmery lavičky.

- Pri jednotlivých situáciách **X** značí šírku lavičky, kým **Y** značí jej dĺžku.
- V prípade chodníkov od optimálnej celkovej šírky 3 m + Y je možné lavičky osádzať kolmo. Je prijateľné tu zvažovať osadenie napríklad sedenia pre jednotlivcov, prípadne sedenia so stolom (pozri → *Sedenie so stolom*).
- Pri kolmom umiestnení môžu byť lavičky osádzané oproti sebe, prípadne chrbtom k sebe, musia však vždy poskytovať postačujúci manipulačný priestor pre kočík, vozík a pod. Poskytnuté scenáre zobrazujú niekoľko riešení tejto situácie.
- Vzdialenosť lavičky od fasády musí byť minimálne 0,25 m a maximálne 0,75 m.
- Vzdialenosť medzi chrbtom lavičky a iným prvkom vo verejnom priestore musí byť aspoň 0,90 m, aby sa zabezpečila jednoduchosť údržby.

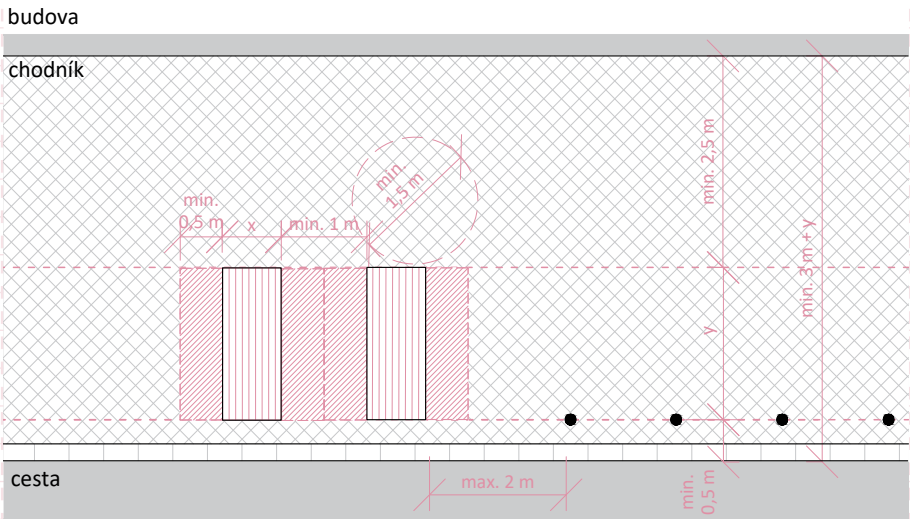
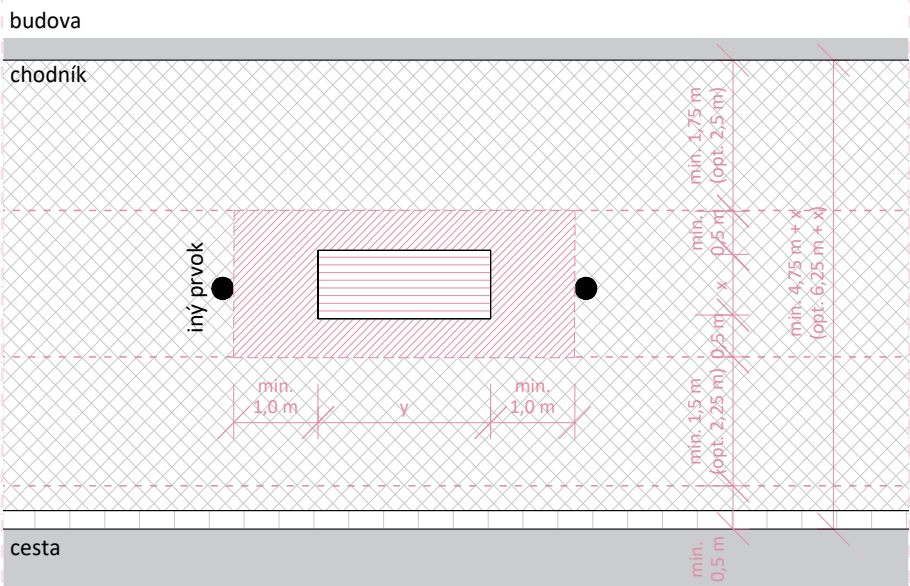

Lavička bez opierky

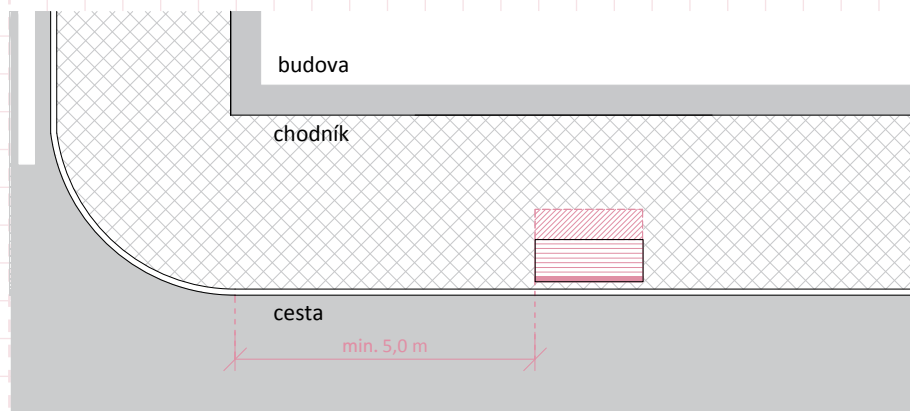
Modelové situácie vyobrazujú minimálne a optimálne parametre osádzania lavičiek bez opierky na chodníku. Keďže lavička bez opierky umožňuje sedenie z oboch strán, tento dizajn lavičky vyžaduje pozmenené priestorové parametre.

- Lavičky bez opierky sú najvhodnejšou alternatívou na sedenie na peších ťahoch, ktoré majú vysokú mieru mobility, napríklad pri prestupných staniciach či pri cyklocestách. Ilustrácie zobrazujú minimálne a optimálne scenáre pri rôznych typoch situácií, ktoré sa naskytujú pri osádzaní lavičiek bez opierky pri komunikácii.

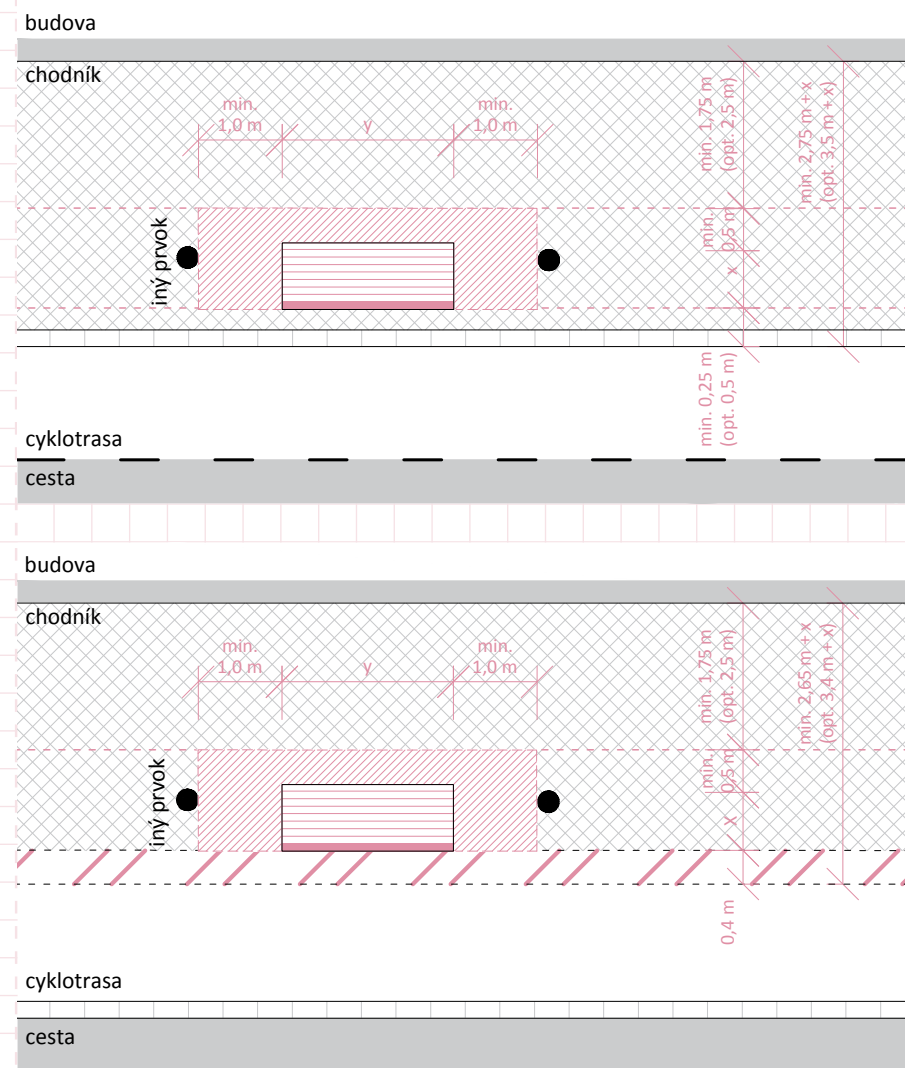
Lavička pred križovatkou a priechodom

- Je možné osádzať lavičky v blízkosti križovatiek a priechodov pre chodcov v rámci PMZ. Výška lavičky však nemôže prevýšiť 0,9 m, aby sa predišlo blokovaniu rozhľadu motorových vozidiel.
- Z hľadiska parametrov osádzania je potrebné dodržiavať rovnaké pravidlá ako pri osádzaní lavičiek na ulici (pozri → *Modelové situácie: Ulica*).
- Lavičky sa nesmú osádzať na vodiacich pásoch pre nevidiacich.
- Lavičky sú vhodnou a žiadanou náhradou za stĺpiky v blízkosti križovatiek.

Lavička na rozhraní cyklistickej komunikácie

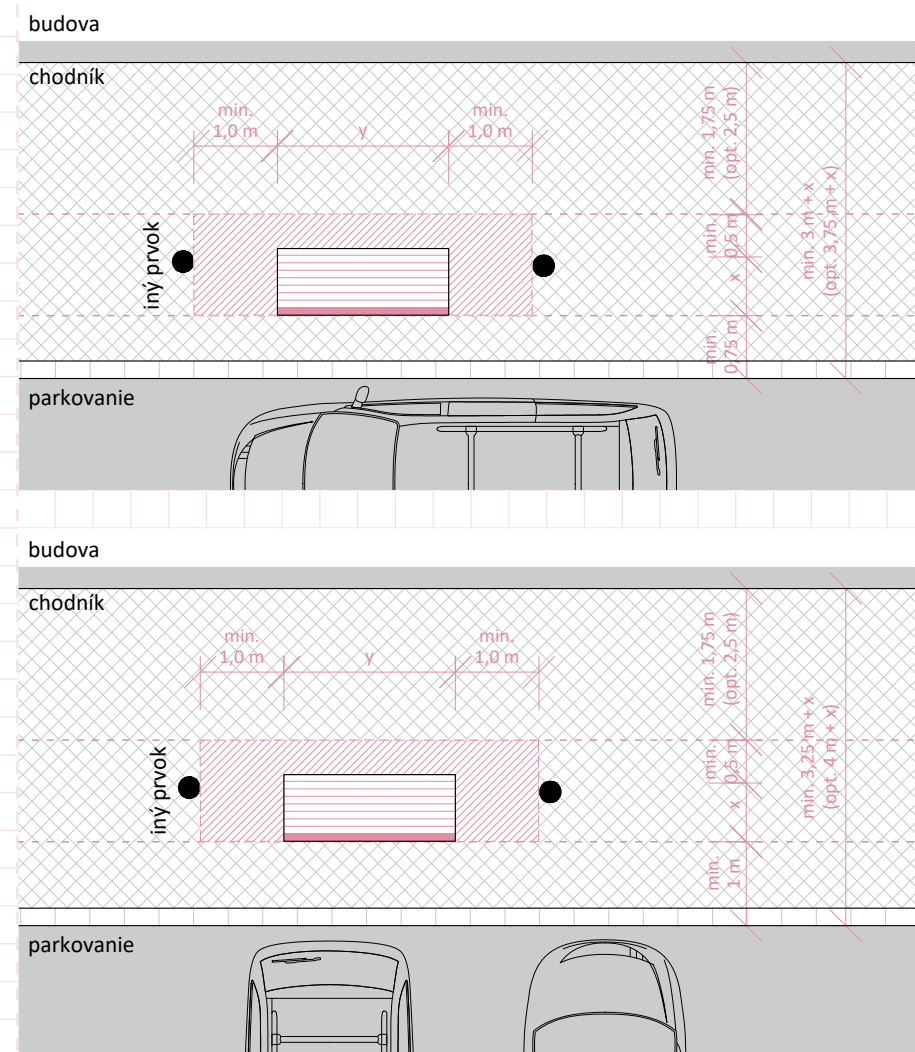
- Pri mimoúrovňovej cykloceste je lavičky potrebné osádzať vo vzdialenosti min. 0,25 m od okraja komunikácie.
- Pri mimoúrovňovej kombinácii cyklocesty a chodníka je vhodné osádzať lavičky ako doplnok alebo náhradu stĺpikov.
- Osadená lavička by nemala zužovať priechodnosť chodníka pod 1,75 m.
- Pri jednoúrovňovej kombinácii cyklocesty a chodníka pre peších je možné osádzať lavičky na hranu varovného pásu.

Lavička pri parkovisku

V prípade, že lavičky sú osádzané pri rozhraní cesty, na ktorej parkujú motorové vozidlá, je potrebné rozšíriť bezpečnostný pás (v prípade pozdĺžneho parkovania na 0,75 m a v prípade kolmého parkovania na 1 m). Dôvodom pre toto rozšírenie je potreba vytvorenia postačujúceho priestoru pre prístup k vozidlu.

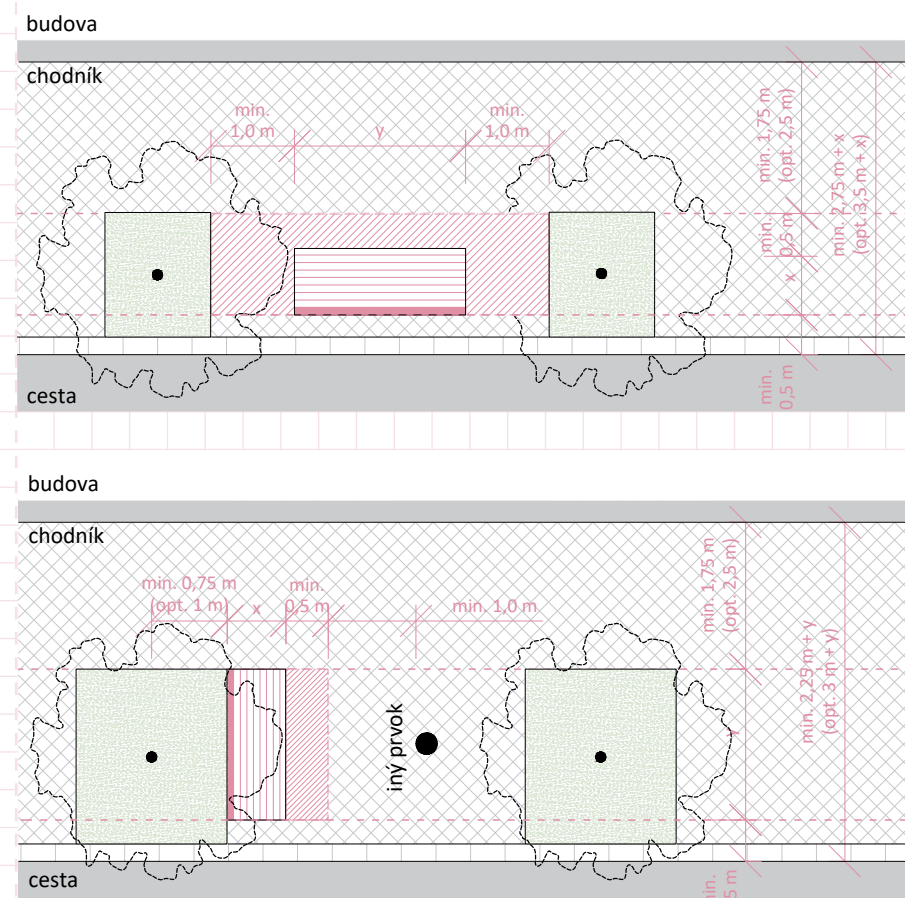
Scenáre nižšie detailne popisujú zmeny parametrov, ktoré nastávajú, ak sa lavičky s opierkou osádzajú pri parkovných miestach.

Lavička v stromoradi

Modelové situácie nižšie detailne zobrazujú možnosti, ktoré sa naskytujú pri osádzaní lavičiek s opierkou v stromoradi. Jednotlivé scenáre ponúkajú minimálne a optimálne parametre pre osádzanie lavičiek.

- Lavičky je potrebné osádzať osovo súmerne medzi stromami.
- Lavičky by mali optimálne ponechať 1 m odstup od kmeňa stromu, respektíve od okraja vsakovacej plochy stromu (napr. mreža) tak, aby sa vytvoril potrebný priestor pre odstavenie kočíka či vozíka.
- V prípade menších priestorových dimenzií je možné umiestniť lavičku na hranu vsakovacej plochy tak, ako je zobrazené nižšie.
- Lavičky sa nesmú osádzať priamo na zelenej ploche. Pri osádzaní lavičiek v zelenom páse a v zeleni ako takej je potrebné vytvoriť spevnenú plochu (pozri sekciu → *Inkluzívny prístup k mobilitár*).
- Takéto umiestnenie musí poskytovať manipulačný priestor pre vozík, kočík a pod. Kôš nemôže byť umiestnený na tej istej strane ako manipulačný priestor (pozri → *Vzťah s inými prvkami vo verejnom priestore*).

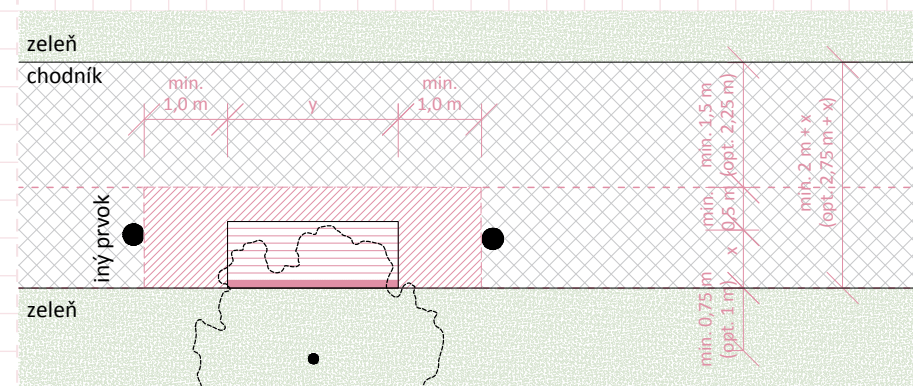
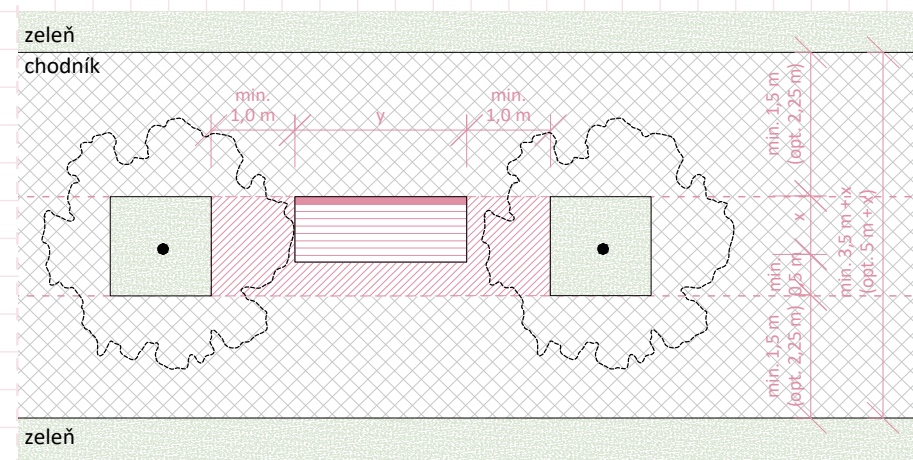

Lavička umiestnená v zeleni

Lavička s opierkou

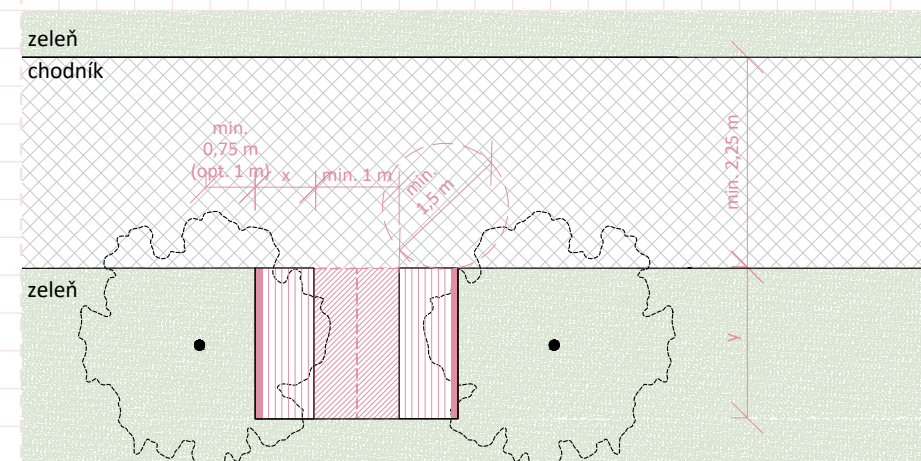
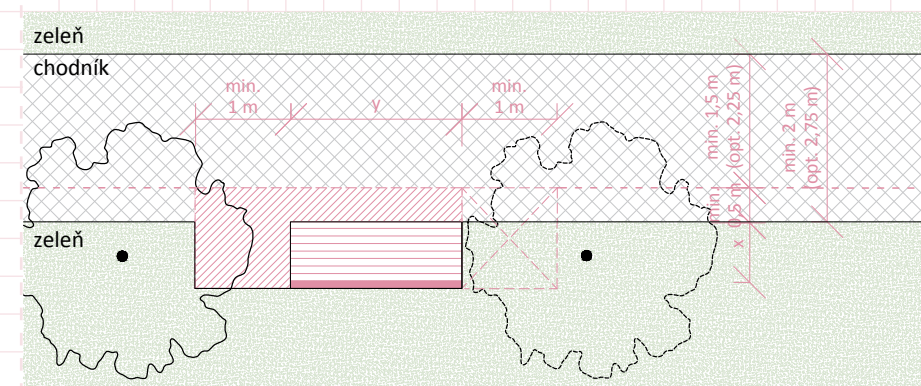
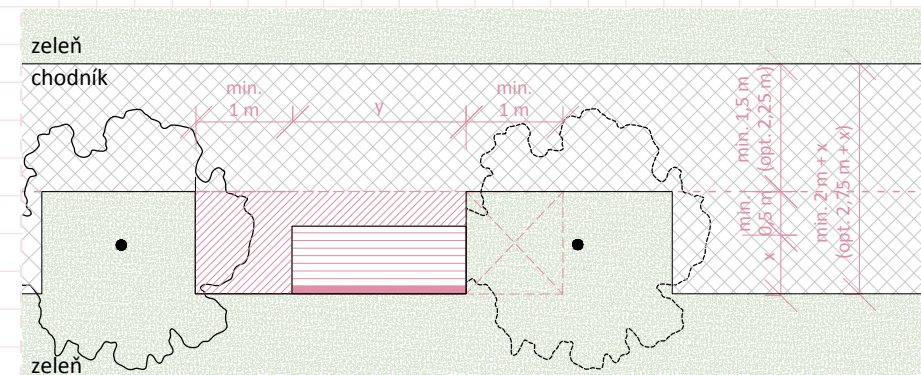
Modelové situácie nižšie zobrazujú scenáre osádzania lavičiek s opierkou v zeleni. Podobne ako pri modelových situáciách vyššie, tieto scenáre ponúkajú minimálne a optimálne parametre osádzania.

- Lavičky nesmú byť osádzané priamo v zeleni. Je potrebné vytvoriť spevnenú plochu vhodnou povrchovou úpravou. Preferovanými úpravami sú mlat, prípadne dlažba (pozri sekciu → *Inkluzívny prístup k mobiliáru*).
- Priestor pri lavičke by mal byť dostatočne široký na to, aby okrem osadenia lavičky poskytoval priestor pre nohy v min. šírke 0,50 m.
- Zároveň je potrebné vytvoriť priestor v rozmere minimálne 1 x X pre odstavenie kočíka či vozíka (pozri sekciu → *Manipulačný priestor*).
- Lavička umiestnená na takejto spevnenej ploche musí poskytovať manipulačný priestor pre vozík, kočík a pod. Kôš nemôže byť umiestnený na tej istej strane ako manipulačný priestor (pozri sekciu → *Vzťah s inými prvkami vo verejnom priestore*).

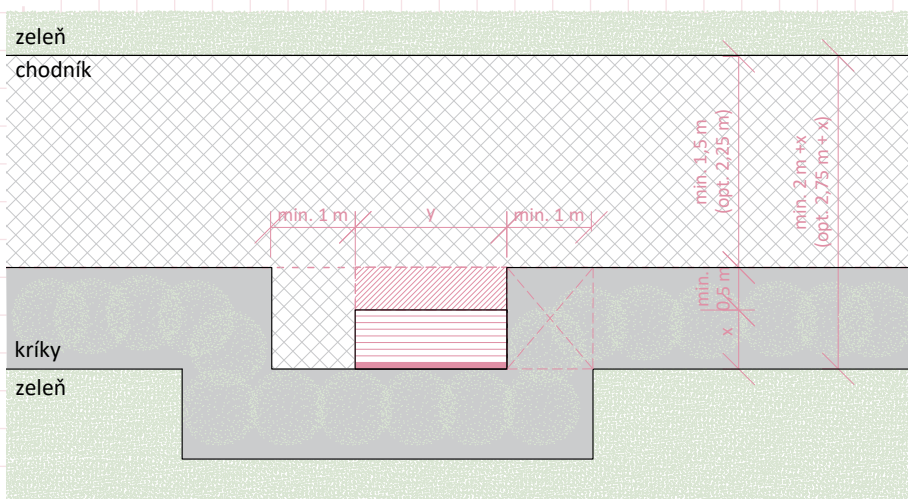
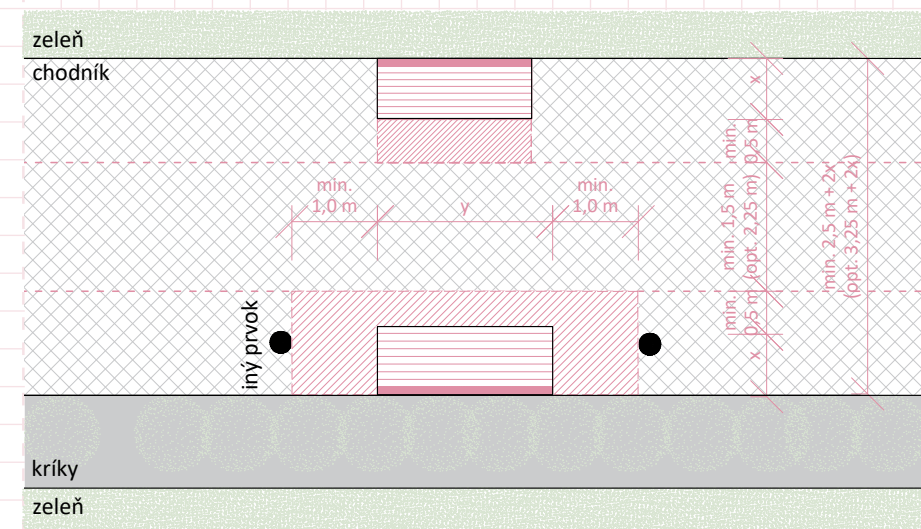
Lavička v nike

- Pri osádzaní lavičiek v nikách je potrebné vytvoriť dostatočný priestor minimálne pri jednej strane lavičky. Maximálna hĺbka niky je 1,20 m. V miestach, kde priechodná šírka chodníka presahuje 2 m je však preferované prispôsobiť hĺbku niky hĺbke lavičky.

Lavička pri kríkoch

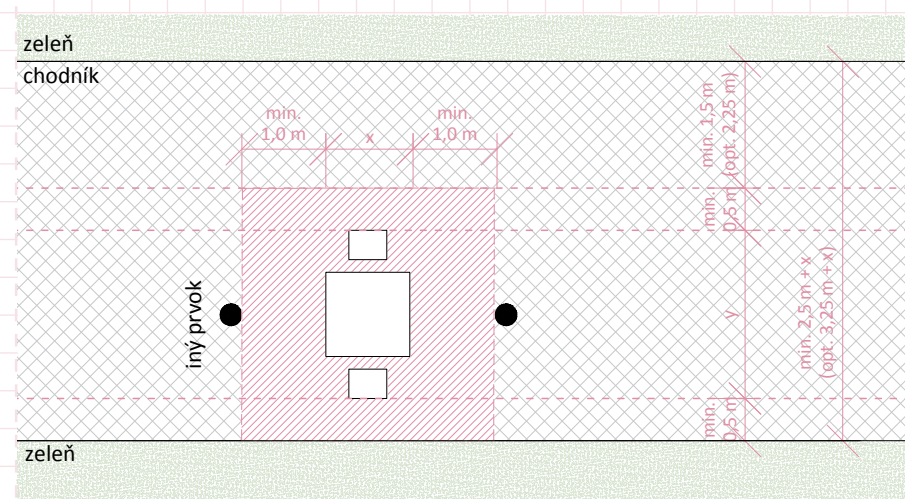
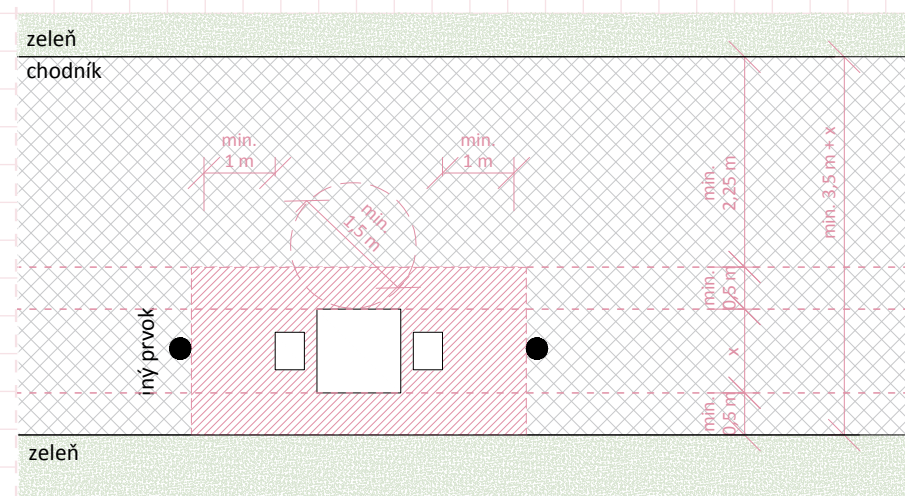
- Lavičky môžu byť umiestnené priamo na rozhraní s kríkmi. Priestor v ich okolí však musí spĺňať priestorové požiadavky a poskytovať dostatočný manipulačný priestor v zmysle prechádzajúcej sekcie (pozri sekciu → *Lavička s opierkou v zeleni*). Je potrebné ponechať dostatočný priestor na vsakovanie vody do koreňového priestoru, ako aj umožňovať riadnu údržbu.

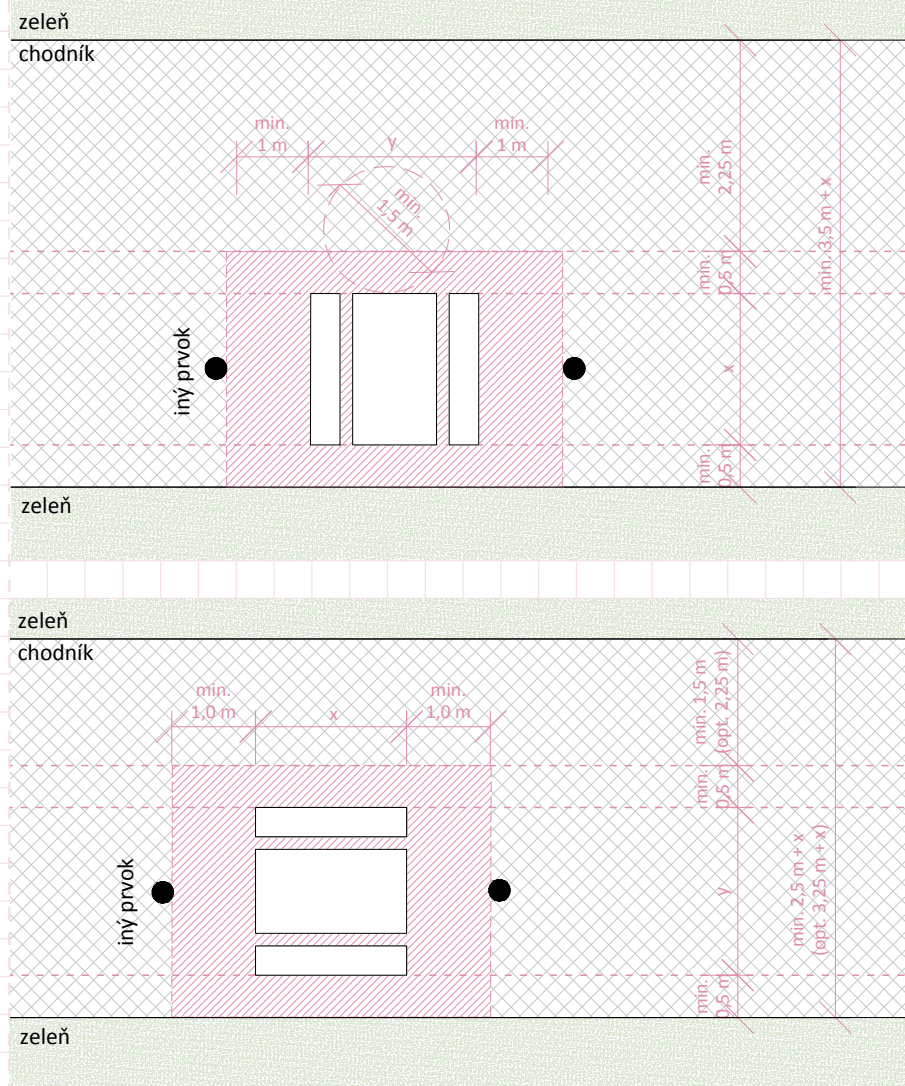

Sedenie so stolom

Vhodnou a vítanou alternatívou k štandardným lavičkám vo verejnom priestore sú aj adekvátne umiestnené sedenia so stolom, ktoré ponúkajú flexibilné využitie verejného priestoru. Modelové situácie nižšie ponúkajú scenáre umiestňovania takéhoto typu mobiliáru vo verejnom priestore s ohľadom na inkluzivitu a jednoduchosť užívania.

- Umiestňovanie sedenia pri stoloch sa riadi rovnakými princípmi ako osádzanie lavičiek s operadlom, resp. bez operadla, napríklad čo sa týka priestoru na nohy.
- Pri vytváraní sedenia so stolom je nevyhnutné poskytovať dostatočný manipulačný priestor (pozri sekciu → *Manipulačný priestor*).
- Stoly by mali mať ideálne nohy umiestnené v strede, aby netvorili prekážku pre užívateľov na vozíku.

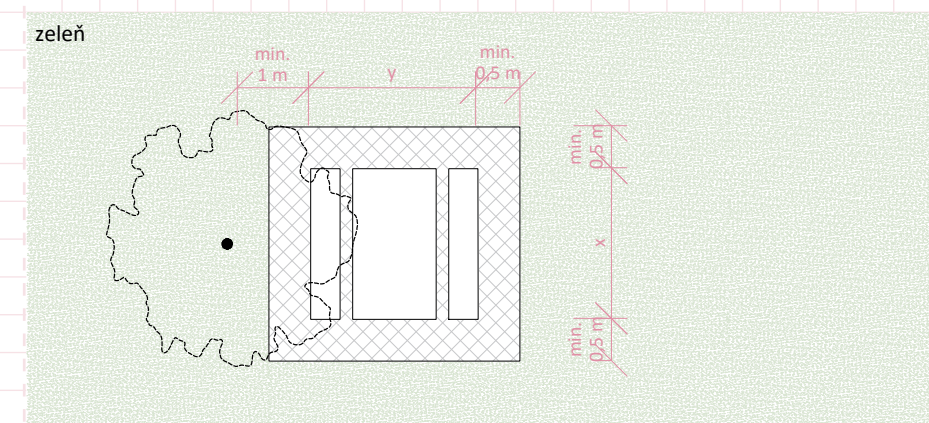
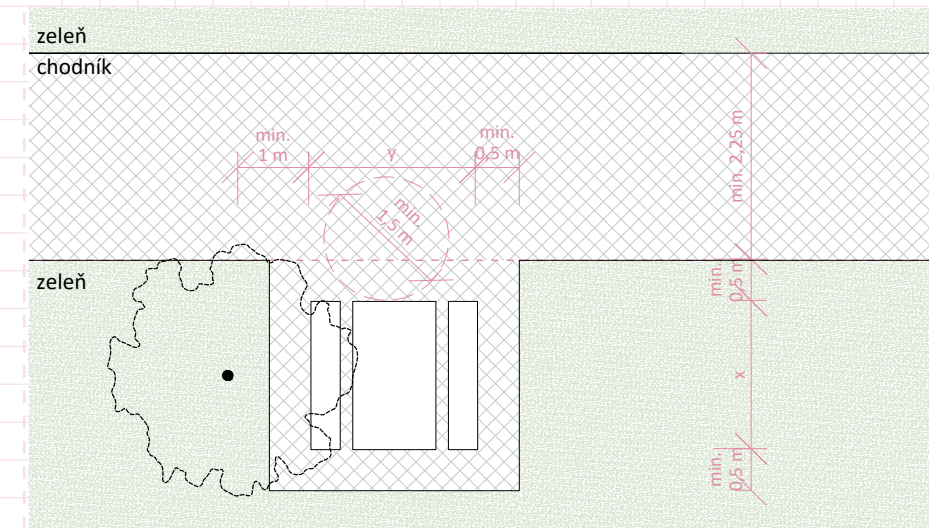

Sedenie so stolom v zeleni

Modelové situácie nižšie zobrazujú scenáre osádzania sedenia so stolom v zeleni.

- Sedenie nesmie byť osádzané priamo v zeleni. Je potrebné vytvoriť spevnenú plochu vhodnou povrchovou úpravou. Takýmito úpravami sú mlat či dlažba (pozri sekciu → *Inkluzívny prístup k mobiliáru*).
- V prípade potreby vytvorenia niky by táto mala byť dostatočne široká na to, aby okrem osadenia lavičky poskytovala priestor pre nohy v minimálnej šírke 0,50 m.
- Sedenie so stolom je možné vytvárať aj na zelenej ploche, avšak priestor okolo sedenia musí byť stále spevnený, aby sa predišlo tvoreniu priehlbní a poškodzovaniu terénu.
- Zároveň je potrebné vytvoriť priestor v rozmere minimálne 1 x X pre odstavenie kočíka či vozíka (pozri sekciu → *Manipulačný priestor*).
- Lavička umiestnená na takejto spevnenej ploche musí poskytovať manipulačný priestor pre vozík, kočík a pod.

Bibliografia

Odborná literatúra

- 1, 2. Dvořáková V., Andráš P. a kol. 2012. Zásady ochrany pre vybrané sektory pamiatkovej rezervácie Bratislavy. Pamiatkový úrad Slovenskej republiky. Bratislava, SR.
- 3, 4. Lenzholzer, S. (2015). Weather in the City: How Design Shapes the Urban Climate. Rotterdam: nai010 publishers.

Zahraničné manuály

- Designing streets: a policy statement for Scotland. Edinburgh: Scottish Government. 2010.
- Edinburgh Design Guidance. The City of Edinburgh Council. 2020.
- La U urbana: el libro blanco de las calles de Barcelona. Fomento de las Artes y del Diseño. 2009.
- Manuál tvorby veřejných prostranství hl. mesta Prahy. Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy. 2014.
- Philadelphia Complete Street Design Handbook. Mayor's Office of Transportation and Utilities. 2017.
- Principy tvorby veřejných prostranství Brno. Kancelář architekta města Brna. 2019.
- Manuál verejných priestorov: Princípy a štandardy exteriérových terás. Metropolitný Inštitút Bratislavy. 2020.
- Streetscape Design Manual: Nottingham City Centre. Nottingham City Council. 2006.
- Streetscape Guidance. Transport for London. 2019

Technické normy a pod.

- STN 736110 Projektovanie miestnych komunikácií.
- STN 736102 Projektovanie križovatiek na pozemných komunikáciách.
- TP 048 Navrhovanie debarierizačných opatrení pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie na pozemných komunikáciách.
- TP 085 Navrhovanie cyklistickej infraštruktúry.
- VZN č. 5/2018 o starostlivosti o verejnú zeleň a ochrane drevín, ktoré sú súčasťou verejnej zelene na území hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy.
- Zásady ochrany pre vybrané sektory pamiatkovej rezervácie, KPÚ 2012.
- Zásady ochrany pamiatkového územia Pamiatková zóna Bratislava – centrálna mestská oblasť, KPÚ 2015.

Spracovateľský kolektív

Autorský tím (MIB)

Oto Nováček, Samuel Achberger, Roman Žitňanský

Autorská spolupráca

Michal Marcinov, Petra Šingerová, Ján Urban, Adam Lukačovič,
Barbora Lukáčová, Tereza Kyseľová

Odborní konzultanti

Michaela Korpová, Peter Bali, Štefan Surňák,
Natália Foltinovičová, Valér Jurčák, Jana Hlavová,
Anna Pivková, Michal Beňák

Grafická identita

Martin Bajaník

Grafická úprava

Barbora Gavláková, Vojtech Ruman

Zdroje fotografií

Oto Nováček: 1, 3, 6, 8, 9, 12, 13, 19, 20, 26, 29, 30, 32, 35, 36, 38;
Roman Žitňanský: úvodná fotka, 5, 7, 11, 14, 15, 17, 18, 21, 22, 27, 39, 40;
Zora Paulíniová: 10, 16, 25, 30;
Marek Velček: 36;
Petra Šingerová: 2, 33;
Ján Urban: 4;
zdroj IPR: 34;
zdroj www.bratislava.sk: 23;
zdroj www.mmcité.com: 24

Manuál verejných priestorov

Princípy a štandardy lavičiek

Metropolitný inštitút Bratislavy

Sekcia verejných priestorov

Primaciálne námestie 1

814 99 Bratislava

© Metropolitný inštitút Bratislavy, Bratislava 2021

Manuál verejných priestorov/Princípy a štandardy lavičiek

V Bratislave v roku 2021 vydal Metropolitný inštitút Bratislavy.

Akékoľvek modifikácie publikácie sú možné len

so súhlasom vydavateľa. Publikácia je k dispozícii voľne na stiahnutie.

Šírenie je možné len s uvedením zdroja.

Verzia 1.02

www.manual.mib.sk